

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Pavla Rýgrová

Rooseveltův muž v Trumanově době

Henry A. Wallace a jeho postoje k zahraniční politice Spojených států
amerických ve 40. a 50. letech 20. století

Roosevelt's Man in the Truman's Era

Henry A. Wallace and his Stances on the United States Foreign Policy in the
1940s and 1950s

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. Jan Koura, Ph.D.

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Janu Kourovi, Ph.D. za čas, který věnoval mé práci, za cenné rady, bez nichž by sotva mohla vzniknout, a za veškeré připomínky k textu. Děkuji také svým rodičům, kteří mě při psaní udržovali naživu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 31. července 2016

.....

Pavla Rýgrová

Klíčová slova (česky)

Henry A. Wallace; Progresivní strana; Spojené státy americké; studená válka; Trumanova administrativa; zahraniční politika Spojených států

Klíčová slova (anglicky):

Henry A. Wallace; Progressive Party; United States; Cold War; Truman administration; U.S. foreign policy

Abstrakt (česky)

Práce se zabývá roztržkou Henryho A. Wallace s Trumanovou administrativou ve 40. letech 20. století a jejími příčinami, tj. především názorovým rozkolem Wallace s Demokratickou stranou v oblasti americko-sovětských vztahů. Nesouhlas bývalého Rooseveltova viceprezidenta s oficiální linií americké zahraniční politiky vedl až k jeho kandidatuře na post prezidenta roku 1948 a ke vzniku protestní Progresivní strany, jež měla tuto kandidaturu zaštitit. Cílem práce bylo zjistit, nakolik tyto události formovala počínající studená válka, a naopak, jakou úlohu v konfliktu měli Wallace a jeho následovníci.

V práci jsem analyzovala názorové proměny Henryho Wallace ve vztahu k Sovětskému svazu, determinanty jeho pohledu a přímé příčiny jeho odchodu z Demokratické strany. Věnovala jsem se okolnostem vzniku a struktuře Progresivní strany a roli, kterou v ní měli komunisté. Ústředním tématem je prezidentská kampaň roku 1948 a analýza důvodů Wallaceovy porážky; jedna z kapitol se zabývá i reflexí této kampaně ve formujícím se východním bloku včetně jejího propagandistického využití v komunistickém tisku. Zahrnut je také další vývoj Progresivní strany a důvody pro Wallaceův odchod z jejích struktur.

Jako podklad pro sepsání práce byly použity primární prameny i sekundární literatura především americké provenience.

Abstract (in English):

This thesis is dedicated to the rupture between Henry A. Wallace and Truman's administration during the forties of the twentieth century, that is mainly to the Wallace's disagreement with the Democratic Party regarding U. S.–Soviet relations. Disapproval of the former Roosevelt's vicepresident with the official standing of the American foreign policy ultimately lead to his presidency candidacy in 1948 and to the creation of protest Progressive Party, which was supposed to shield this candidacy. The purpose of the thesis was to ascertain to what degree these events had been formed by the commencing Cold War and on the contrary which role was played by Wallace and his followers.

In the thesis, I analyzed Wallace's shift in opinion towards Soviet Union, determinants of his viewpoint and direct causes of his leave from Democratic Party. I devoted to the circumstances leading to creation of the Progressive Party, its structure and the role of communists in this process. The core theme is presidential campaign in 1948 and analysis of the reasons behind Wallace's defeat; one chapter is devoted to

the reflection of this campaign in the forming Eastern Bloc, including its propaganda employment in the communist media press. Additionally, following involvement of Progressive Party and the reasons of the Wallace's departure from the Party are included. Primary sources as well as secondary literature mostly of American origin were utilized in the process of creation of this thesis.

OBSAH

Úvod.....	9
Rozbor pramenů a literatury	11
Úvodní kapitola	
Roosevelt, Truman a změna americké politiky vůči SSSR.....	14
Kapitola první	
Henry Agard Wallace.....	18
Rooseveltův muž	18
Missourijský kompromis	21
Trumanovy časy	22
Kapitola druhá	
Progresivní strana	26
Prostor pro novou stranu.....	26
Ustavení Progresivní strany	27
Komunistický vliv uvnitř Progresivní strany	31
Kapitola třetí	
Kampaň 1948.....	33
Soupeři a šance.....	33
Kampaň.....	35
Boj o židovské, černošské a dělnické hlasy	35
Stalinova hra.....	39
Tlak komunistů.....	43
Porážka	45
Kapitola čtvrtá	
Henry Wallace na východě.....	47
„Přítel Československa“ a „symbol svobody“: Henry Wallace, Čechoslováci a krajané	47
„Diamant na hromádce škváry“: Henry Wallace a komunistická propaganda	49
Henry Wallace a kritika americké administrativy	49
Henry Wallace jako reprezentant skutečného amerického lidu	51

Kapitola pátá	
Epilog	55
Závěr	58
Seznam použitých pramenů a literatury	62

ÚVOD

Ve své práci se budu zabývat osobností Henryho A. Wallace s důrazem na jeho postoje k zahraniční politice a působení v Progresivní straně. Ta vznikla roku 1948 a ve svém programu akcentovala potřebu urovnání amerických vztahů se Sovětským svazem. Jejím nejvýraznějším počinem byla nominace H. A. Wallace do prezidentských voleb 1948.

H. A. Wallace, coby bývalý viceprezident Franklina D. Roosevelta (1941–1944), reprezentoval v mnoha ohledech Rooseveltův politický kurz včetně snahy o zahraničně-politickou linii vstřícného přístupu ke stalinistickému Sovětskému svazu. Zatímco Harry S. Truman po skončení druhé světové války tuto linii postupně revidoval, H. A. Wallace něco podobného odmítl a po propuštění z vlády pokračoval v šíření svých názorů pod patronací Progresivní strany. S kritikou Trumanovy administrativy skončil až na počátku 50. let, kdy ho okolnosti na poli mezinárodní politiky přiměly změnit názor na povahu sovětského režimu.

Existence Progresivní strany a názorové spory H. A. Wallace s čelními představiteli Demokratické strany jsou zajímavé především svojí interakcí s utvářením americko-sovětských vztahů v rámci propukající studené války. V práci budu analyzovat, jakým způsobem vznikající konflikt mezi USA a SSSR ovlivnil Wallaceův odchod z řad Demokratů a vznik Progresivní strany, a naopak, co z existence této strany, z průběhu Wallaceovy kampaně a výsledků voleb charakterizuje proces americko-sovětského odcizení. Cílem práce je zhodnotit Wallaceovu pozici v počátcích konfliktu včetně postavení, které mu připsaly země východního bloku. Tomu jsem přizpůsobila strukturu práce a dílčí otázky rozčleněné do jedné úvodní a pěti kmenových kapitol.

Úvodní kapitola stručně shrne rozdíly ve vnímání Sovětského svazu americkou administrativou v období vlády F. D. Roosevelta a v období vlády H. S. Trumana, respektive proměny, kterými prošel pohled administrativy na SSSR během prvních let Trumanova prezidentství. Účelem je položit základ pro zkoumání, jak tento přechod od jedné k druhé představě o SSSR a o způsobu, jakým by s ním mělo být zacházeno, souvisel se silícími názorovými střety mezi Trumanovou administrativou a H. A. Wallacem. Vycházím přitom z hypotézy, že právě neshody v této oblasti byly nejdůležitější, nebo alespoň nejvíce akcentovanou třetí plochou mezi Demokratickou stranou, jak ji reprezentoval H. S. Truman, a H. A. Wallacem, a že toto téma jako ústřední téma svého programu přejala později i Progresivní strana. V kapitole plánuji načrtnout, jakým způsobem působily Trumanovy kroky vůči Sovětskému svazu na část Demokratů, neschopných zavrhnout svoji představu o Stalinovi jako o spojenci proti nacismu v období druhé světové války.

První kmenová kapitola bude věnována osobnosti H. A. Wallace. Dílčí otázky, které jsem si pro tuto část práce vytyčila, jsem naznačila výše: Do jaké míry se Wallace rozhodl pro konfrontaci s oficiální linií Demokratické strany kvůli měnící se povaze americko-sovětských vztahů a do jaké míry šlo o pocit křivdy kvůli odsunu z viceprezidentského křesla nedlouho před Rooseveltovou smrtí, o osobní ambice nebo o jiné důvody? Proč Wallace trval na budování přátelských vztahů s totalitní mocností, jejíž zájmy se střetávaly se zájmy Spojených států? Jak významná byla část Demokratické strany či národa, jejíž cítění svými názory reprezentoval?

K zodpovězení těchto otázek budu v kapitole analyzovat proměny Wallacových zahraničně-politických názorů s důrazem na stav těchto postojů na počátku studené války, a to i v rámci Wallaceovy utopické koncepce Století obyčejného člověka; budu se zabývat také měnícím se postavením H. A. Wallace uvnitř Demokratické strany, názorovým rozkolem s Trumanovou administrativou a okolnostmi Wallacova odchodu z vlády.

Ve druhé kapitole se pokusím zodpovědět otázky vztahující se k podstatě Progresivní strany. Ke zhodnocení její role a jejího postavení ve studené válce považuji za podstatný výzkum okolností jejího vzniku, její struktury a pozice H. A. Wallace v této struktuře; dále se budu soustředit na její program, členskou základnu a vztah ke komunistické straně. Otázky jsou následující: Z jakých zásad vycházela ideologie Progresivní strany a jaké místo v jejím oficiálně hlášaném zaměření hrála zahraniční politika, zvláště pak vztah k Sovětskému svazu a zemím východního bloku? Jaký ohlas měla její vstřícnost k SSSR mezi americkými komunisty, jakou hráli roli uvnitř strany, jaký byl způsob jejich podpory a jak na tuto podporu reagovala strana?

Tématem třetí, stěžejní kapitoly bude kandidatura H. A. Wallace v prezidentských volbách roku 1948. Jaké bylo Wallaceovo ideologické zařazení v komparaci s jeho protikandidáty? Do jaké míry ve své kampani akcentoval problematiku americko-sovětských vztahů? Jak, ať už pozitivně nebo negativně, se do jeho voličské podpory promítl jeho poměr k americkým komunistům? Jaké faktory stály za jeho porážkou?

V této kapitole proto budou představeni Wallaceovi nejsilnější protikandidáti (Dewey, Truman, Thurmont), rozebrán průběh kampaně, Wallacovi voliči a volební výsledky.

Čtvrtou kapitolu věnuji reflexi Wallaceovy kandidatury ve východním bloku, zejména pak v Československu. Budu se snažit zodpovědět, jestli byl Wallace pro komunistické režimy za železnou oponou přijatelnější než Truman a jak na něho nahlížel československý tisk.

Osudy H. A. Wallace v 50. letech a další vývoj Progresivní strany budou naznačeny v poslední, páté kapitole. Půjde mi zde především o způsob, jakým Wallace přehodnotil po propuknutí korejského konfliktu své nazírání na možnosti přátelské spolupráce se Sovětským svazem a o otázku, jaké byly příčiny této názorové změny a jak zapadaly do Wallaceovy vize světa a mezinárodních vztahů.

Prostor v této kapitole bych chtěla věnovat také problematice postavení podporovatelů a členů Progresivní strany v období mccarthismu, tedy tomu, jestli v očích představitelů mccarthismu podpora vyjádřena Progresivní straně v době její existence nějakým způsobem stigmatizovala danou osobu.

Rozbor pramenů a literatury

Téma Henryho Wallace je v anglosaské odborné literatuře vícekrát zpracováno. K dispozici jsou knihy zabývající se jeho zemědělskými úspěchy, které ale tato práce pochopitelně pomíjí. Z ostatní nabídky jsou dostupné klasické životopisy Henryho Wallace. Do této kategorie patří například kniha Grahama Whita a Johna Maze *Henry A. Wallace: His Search for a New Order* a *American Dreamer* Johna C. Culvera a Johna Hyda. Metodologicky zajímavější je Walkerova studie *Henry A. Wallace and American Foreign Policy*. Jedná se o rozbor vývoje Wallaceových názorů na zahraničněpolitická témata. Vyzvednout bych chtěla především části týkající se 20. a 30. let, jejichž analytické zpracování je mezi ostatními biografiemi H. Wallace zcela ojedinělé. Pozdější kapitoly se už obsahově blíží jiné odborné literatuře zabývající se Henry Wallacem v období jeho kandidatury za Progresivní stranu, a to s větším či menším přesahem. Z této oblasti jmenujme kupříkladu *Prophet in Politics: Henry A. Wallace and the War Years* od Edwarda L. a Fredericka H. Schapsmeierových, dílo tradicionalistické, které klade velký důraz na komunistický faktor v Progresivní straně. Knihy pozdějšího období mají větší tendenci hodnotit Wallaceovo působení mírněji, viz třeba *The Rise and Fall of the People's Century* Normana D. Markowitze. Progresivní stranou a jejím osudem v politickém systému dvou stran se zabývá také Karl M. Schmidt ve svém *Henry A. Wallace: Quixotic Crusade 1948*, z nejnovějších titulů zmiňme *Henry Wallace's 1948 Presidential Campaign and the Future of Postwar Liberalism* od Thomase W. Devina. Přirozeně existují i další knihy a články, které se nějakým způsobem tohoto tématu dotýkají.

Z memoárové literatury jsou nejvýznamnější dvoudílné, čtivé a informačně relevantní paměti Harryho S. Trumana, k dispozici jsou i deníky Henryho Wallace, které bohužel zahrnují pouze období let 1942–1946. Ačkoliv jsou velmi detailní, pokud jde o jednotlivé Wallaceovy schůzky a jejich obsah, o jeho názorech vypovídají jen málo. Z ostatního

jmenujme alespoň vzpomínky Elinor Lipperové, vězněné v sovětských pracovních táborech, která se v jedné kapitole své knihy věnuje Wallaceově návštěvě SSSR.

Z dalších pramenů mi byla užitečná především mikrofilmová sbírka John F. Kennedy Institutu v Berlíně. Tematicky se zabývá třetími stranami ve Spojených státech, a pokud jde o Progresivní stranu, obsahuje stovky stran dokumentů k její kampani v roce 1948 i 1952, včetně záznamu jednání z ustavujícího sjezdu, volebních programů, příručky pro členy a podporovatele, informací určených pro tisk, vnitrostranické korespondence, letáků a podobně.

Další zajímavá sbírka je dostupná online. Jedná se o korespondenci Henryho Wallace, kterou digitalizovala ze svého fondu University of Iowa. Sbíрка zřejmě nemá daleko k tomu být kompletní, zvláště pro mnou zkoumaná léta.

Edice vydaných pramenů *Documentary History of the Truman Presidency* vedená Denitem Merrillem zahrnuje i svazek týkající se Trumanovy kampaně roku 1948. Některé nejzajímavější prameny o Wallaceovi, které obsahuje, jsou dostupné i v digitální formě na stránkách Truman Library – především dvě zprávy organizace Americans for Democratic Action shrnující průběh Wallaceovy kampaně. Přesto zde lze najít i dokumenty online nepřístupné.

Časopis *New Republic*, který Wallace vedl poté, co musel opustit post ministra obchodu, otiskoval jeho kritické články k Trumanovi. Časopis vychází dodnes a svým předplatitelům zpřístupňuje online archiv. Dostupná je také kniha *Toward World Peace*, již Wallace vydal jako součást své kampaně; nejslavnější Wallaceovy projevy a další dokumenty k tématu se nacházejí na různých místech online. Na internetu je také zpřístupněna součást fondu W. E. B. du Boise, obdivovatele Henryho Wallace a aktivního člena Progresivní strany. Služba Google News zpřístupňuje některé staré tisky s kvalitním vyhledáváním minimálně v titulcích. Nejedná se o nejvýznačnější anglicky psaná periodika, ale k ilustračním účelům zcela postačují. Databáze ProQuest pak obsahuje články z magazínu *New Leader*.

Ve čtvrté kapitole, jež se zabývá reflexí Henryho Wallace na východě, jsem využila fondy Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR, především politické depeše zasílané ministerstvu velvyslanectvím ve Washingtonu; mikrofilmové nebo digitální verze dobového československého tisku (Rudé právo, Lidové noviny, Mladá fronta, Obzory) a výstřížkový archiv dostupný v Národním archivu. Ten obsahuje zprávy z mnoha titulů československé i zahraniční provenience, cenné jsou také výtahy z rozhlasového zpravodajství, zejména sovětského. Zkrácené překlady jsou přiloženy i k některým novinovým článkům.

Existují i další prameny, které mi bohužel zůstaly nedostupné. Jedná se především o Wallaceův záznam v projektu *Oral History*, vytvořený v 70. letech Kolumbijskou univerzitou, a přepisy méně významných projevů Henryho Wallace. Tento nedostatek jsem se snažila nahradit použitím sekundární literatury, která s danými dokumenty pracuje.

ÚVODNÍ KAPITOLA

ROOSEVELT, TRUMAN A ZMĚNA AMERICKÉ POLITIKY VŮČI SSSR

Když Franklin Delano Roosevelt v dubnu 1945 zemřel, zanechal po sobě nejen americkou vojenskou účast ve druhé světové válce, ale i předpoklady pro spojenecké vítězství v tomto konfliktu. Vojska protinacistické koalice se již blížila k Berlínu a v Los Alamos skupina vědců postupovala k dokončení jaderných zbraní, jejichž výbuchy v srpnu téhož roku smetly ze zemského povrchu dvě japonská města a zlomily japonský odpor. Německo kapitulovalo již v květnu. Jedna z totalitních sil starého kontinentu tak byla zničena.

Problém, který Harry S. Truman po svém předchůdci zdědil, proto nesouvisel ani tak s válkou, jako s následným mírovým uspořádáním – a ne tak s Hitlerovým Německem, jako se Stalinovým Sovětským svazem. Tohoto náhodného spojence k vítězné koalici přivedl až německý útok – a ačkoliv jeho téměř nevyčerpatelné lidské zdroje přispěly k porážce nacismu, jeho minulost i přítomnost mluvily ve všech ohledech proti přílišné vstřícnosti k jeho budoucnosti. Otázka, jak se zachovat k druhému silnému totalitnímu státu předválečné Evropy a k druhému ze dvou osnovatelů Riebentrop-Molotovova paktu a jak na kontinentu uchovat svobodu a mír – nebo, podle někoho, alespoň svobodu, podle jiných alespoň mír, se stala zásadní hádankou americké administrativy. Její řešení vedlo k novému konfliktu – studené válce.

Ačkoliv někteří z historiků usuzují, že by se Rooseveltův přístup k Sovětskému svazu po čase proměnil podobným směrem jako Trumanův, a jiní poukazují na zásadní odlišnosti mezi oběma muži – ideologické i charakterové,¹ pro účely této práce můžeme tuto ve své podstatě spekulativní otázku odložit stranou. Zde postačí konstatovat, že se Rooseveltova politika směrem k SSSR v kontextu, v němž se utvářela, podstatně lišila od té politiky vůči svazu, kterou si časem osvojil Truman.

Roosevelt usiloval o poválečné uspořádání založené na systému „čtyř policistů“ podpořených Organizací spojených národů. Sovětský svaz se měl na tomto novém světovém řádu podílet jako jeden z „policistů“, přičemž Roosevelt se snažil Stalina získat pro spolupráci prostřednictvím osobních vazeb a tlaku na dekolonizaci; k dispozici měl také témata kontroly nad atomovou bombou a poválečné ekonomické pomoci.² Výchozí diskuse této politiky, tedy

¹ LEIGH, Michael, *Is There a Revisionist Thesis on the Origins of the Cold War*, in: *Political Science Quarterly*, sv. 89, č. 1, březen 1974, s. 106–108. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/2148117>>. Do kontrastu je často dáván Roosevelt jako světaznalý, kosmopolitní člověk a Truman – středostavovský maloměšťan ze středozápadu. Viz např. HAMBY, A. L., *The Liberals, Truman, and the FDR as Symbol and Myth*, in: *The Journal of American History*, sv. 56, č. 4, březen 1970., s. 860. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/1917522>>.

² CASTIGLIOLA, Frank, *Roosevelt's Lost Alliances: How Personal Politics Helped Start the Cold War*, Princeton 2012, s. 419.

zejména víru v možnost kooperace mezi USA a SSSR, nazval revizionistický historik Daniel Yergin podle konference Velké trojky konané v únoru 1945 „jaltskými axiomy“.³ V praxi učinil Roosevelt Stalinovi řadu ústupků, aby jej získal na svou stranu. Z amerického podnětu – britským spojencům navzdory – západní země otevřely druhou frontu na území Francie, nikoliv na Balkánu, čímž SSSR zpřístupnily celou východní část kontinentu. V rámci teheránské a jaltské konference prezident přistoupil na posunutí Polska, oslabení a dočasné rozdrobení Německa a faktické postoupení Litvy, Lotyšska a Estonska Sovětskému svazu. Protlačil sice podepsání Prohlášení o osvobozené Evropě,⁴ jeho mlhavé a nevymáhané principy však v praxi nemohly zastavit pragmatický, promyšlený postup SSSR.

V dubnu 1945 se toho změnilo jen málo. Truman nastoupil do úřadu špatně obeznámený se situací, v Postupimi nevystoupil proti dříve ujednaným ústupkům a Rooseveltovi diplomaté v čele se státním tajemníkem Jamesem Byrnesem stihli v setrvačnosti a bez boje odevzdat do Stalinových rukou také Bulharsko a Rumunsko. Po celou dobu Spojené státy mohutně demobilizovaly.

Se změnou prezidenta se však přesto začala prosazovat skupina tzv. moudrých mužů (*Wise Men*; dle W. Isaacsona a E. Thomase), kteří měli zásadní podíl na formulování budoucí politiky a kteří byli skeptičtější ohledně záměrů SSSR.⁵ Kritickým okamžikem ve vývoji Trumanovy zahraniční politiky se stal 22. únor 1946. Sovětská neochota připojit se k Mezinárodnímu měnovému fondu vedla k dotazu na diplomaty v Moskvě a odpověď, tzv. dlouhý telegram George Kennana,⁶ napomohla ustavit – v Yerginově terminologii – tzv. „řížské axiomy“.⁷ Sovětský svaz dle této zprávy nevěřil v možné dlouhodobé mírové soužití s kapitalistickými zeměmi; zcela v souladu s tradicí carského režimu se pokoušel zabezpečit svoje teritorium ovládnutím širokého pásma území podél svých hranic; a demokraticky-progresivní síly cizích zemí se snažil využít v nátlaku proti tamním vládám.⁸

³ YERGIN, Daniel, *Shattered Peace*,

⁴ Prohlášení o osvobozené Evropě (*Declaration of Liberated Europe*), schválené na jaltské konferenci v únoru 1945, se odkazovalo na principy Atlantické charty a mimo jiné přiznávalo všem osvobozeným státům právo na svobodné volby, jež měly následovat po krátkém období širokých koalic. Stalin svůj podpis k deklaraci připojil, nikdy ji nedodržoval a nebylo to po něm vymáháno. Celý text Prohlášení je dostupný např. zde: <<http://www.taiwandocuments.org/yalta.htm>> [vid. 2016-06-30].

⁵ Averell Harriman, George Kennan, Dean Acheson, Charles Bohlen, Robert Lovett, John McCloy. Více o moudrých mužích viz: ISAACSON, Walter – THOMAS, Evan, *The Wise Men: Six Friends and the World They Made*, New York 1993.

⁶ Více o Kennanovi a dlouhém telegramu viz: ELLINGER, Jiří, *George Kennan a americká politika v Evropě, 1944-1949*, in: Historický obzor, č. 5/6, r. 12 (2001), s. 131–136.

⁷ V Rize působila skupina diplomatů, specialistů na SSSR, včetně Kennana, před uznáním Sovětského svazu roku 1933.

⁸ Dlouhý telegram je dostupný na stránkách *National Security Archive* zde: <<http://nsarchive.gwu.edu/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>> [vid. 2016-06-30].

V duchu myšlenky, že „není vhodná doba pro appeasement“, ⁹ ztratila americká administrativa víru v politiku ústupků vůči Stalinovi. Vedlejším účinkem tvrdšího postoje vůči SSSR pak byla vstřícnější politika vzhledem k okupovanému Německu, ohlášená Byrnesem ve stuttgartském projevu v září 1946. ¹⁰

Trumanovy Spojené státy se nakonec nevzdaly vojenské přítomnosti v Evropě, nezřekly se spoluzodpovědnosti za její budoucnost a ujaly se vůdčí role při zadržování komunismu (*Containment*). Nejprve od března 1947 převzaly v rámci Trumanovy doktríny závazky Velké Británie v Řecku a Turecku a podpořily tamní nekomunistické síly; ¹¹ v červnu téhož roku pak nový státní tajemník George C. Marshall představil širší plán ekonomické podpory evropských států. Poválečná obnova, ke které zásadní měrou přispěl, oslabila postavení levicové hnutí na západě kontinentu. ¹² Americký nátlak také zásadní měrou přispěl k vyloučení komunistů z italské a francouzské vládní koalice.

Měnová reforma v západních okupačních zónách Německa, jež chránila obyvatelstvo této části země před bídou sovětské inflační politiky – a samozřejmě též před radikalizací, kterou bída přináší – vedla k blokadě západního Berlína ze strany SSSR. Organizování úspěšného leteckého mostu naplno demonstrovalo odhodlání USA postavit se proti dalšímu šíření sovětského vlivu. Kroky západních spojenců podniknuté k vytvoření Spolkové republiky Německo, k němuž došlo v roce 1949, pak znamenaly definitivní ustavení studené války. Pro Trumana byla konfliktem mezi „dobrem a zlem, svobodou a tyranií, mezi liberálními demokraciemi a totalitarismem, mezi kapitalismem a komunismem.“ ¹³ Tento ideologický aspekt v Trumanově chápání americko-sovětských vztahů přispěl k rozšíření studenovělečného soupeření po celém světě; odrazil se také na domácí půdě Spojených států, nejpříznačněji zvýšenou aktivitou Výboru pro neamerickou činnost (*House Un-American Activities Committee*).

Jakkoliv se Trumanova nová politika vůči SSSR na dlouhou dobu prosadila a za svou ji přijaly Demokratická i Republikánská strana, Rooseveltova představa poválečné spolupráce

⁹ CASTIGLIOLA, F., c. d., s. 425.

¹⁰ Přepis projevu je dostupný např. zde: <http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=2300> [vid. 2016-06-30].

¹¹ O Trumanově doktríně více viz: KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří: Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013, s. 115–138.

¹² Oficiálně byl k participaci na Marshallově plánu přizván i Sovětský svaz, s jeho účastí se všem nepočítalo. O Marshallově plánu více viz: KRÁTKÝ, Karel, *Marshallův plán: Příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010. Výsledky plánu viz: FAURI, Francesca – TEDESCHI, Paolo (ed.), *Novel Outlooks on the Marshall Plan : American Aid and European Re-Industrialization*, Brusel 2016. O odmítnutí plánu ze strany Československa viz: MICHÁLEK, Slavomír, *Nádeje a vytrízení: Československo-americké hospodářské vztahy v letech 1945–1951*, Bratislava 1995, s. 83–113.

¹³ SPALDING, Elizabeth Edwards, *The First Cold Warrior: Harry Truman, Containment, and the Remaking of Liberal Internationalism*, Lexington 2006, s. 223.

obou velmocí nebyla pro všechny mrtvou ideou. „Žádný appeasement“ znamenal také „žádný důkaz, že dorozumění se SSSR nebylo možné“. Otázka viníka studené války dodnes rozděluje historiografii tohoto období. Rozdělila i tehdejší Demokratickou stranu.¹⁴

¹⁴ Více o příčinách nespokojenosti liberálního křídla Demokratické strany s Trumanovou administrativou viz první kapitola. Otázka poválečné spolupráce se Sovětským svazem dělila i americké liberály. Výrazným reprezentantem protisovětského postoje byl vlivný teolog, intelektuál a komentátor Reinhold Niebuhr. Více o rozdílech v jeho a Wallaceových východiscích a jejich vlivu na americké liberály viz: Kleinman, M. L., *A World of Hope, a World of Fear : Henry A. Wallace, Reinhold Niebuhr, and American Liberalism*, Columbus 2000. Vypovídající je také rozdíl mezi požadavky progresivistů sdružených do *Progressive Citizens of America* a *Americans for Democratic Action*, viz druhá kapitola.

KAPITOLA PRVNÍ

HENRY AGARD WALLACE

Rooseveltův muž

Kandidáta na amerického viceprezidenta podle zvyklostí a stanov určuje stranická konference. Ačkoliv tuto proceduru není možné obejít, roku 1940 o svém společníkovi v kampani a případném náhradníkovi na nejvyšším politickém postu jednoznačně rozhodl Franklin D. Roosevelt. Hrozil, že pokud konference nezvolí Henryho A. Wallace, stáhne v nadcházejících prezidentských volbách svoji kandidaturu.¹⁵ Síla jeho osobnosti pak zajistila Wallaceovi dostatečné množství hlasů.

Spojené státy v této době ještě nevstoupily do konfliktu probíhajícího v jiných částech světa. Roosevelt měl za sebou již dvě volební období a největší stopu, jež doposud zanechal v historii, představoval program New Dealu. Dnes považujeme masivní investice a keynesiánskou ekonomickou politiku, které měly přispět k zotavení USA z Velké hospodářské krize, z pohledu jejich výsledků za problematické.¹⁶ Na přelomu 30. a 40. let však byly zdrojem Rooseveltovy popularity a ústředním rysem jeho veřejného obrazu. Roosevelt přikládal pokračování New Dealu velkou důležitost a zde leží i kořeny jeho podpory Wallaceovi. Podle jeho vlastních slov hledal „muže, v jehož rukách by byl program New Dealu – domácí i zahraniční – v bezpečí.“¹⁷

Johnu N. Garnerovi, jenž zastával místo Rooseveltova viceprezidenta v letech 1933–1941, se tedy filosofie vládnutí, rozporná s prezidentovým plánem na vypořádání se s depresí, stala zásadní přítěží.¹⁸ Na druhou stranu Henry Wallace patřil mezi nejrozhodnější newdealisty. V jeho prospěch pak nepochybně hrála i neochvějná loajalita Rooseveltovi, projevující se do té doby i nadále ochotou potlačit vlastní ambice a bezpodmínečnou podporou ve všech volbách. Mezi Rooseveltem a Wallacem docházelo k neshodám, oba muži se však od sebe odlišovali spíše tím, jakou váhu přikládali jednotlivým krokům, a rychlostí, jíž chtěli postupovat v plnění svých plánů, než svým mentálním a ideologickým založením. Po roce 1941 se Rooseveltovy priority postupně soustředily na dosažení vítězství v druhé světové válce a Wallaceův vliv coby případného ochránce odkazu New Dealu klesl. Ačkoliv

¹⁵ WALKER, J. Samuel, *Henry A. Wallace and American Foreign Policy*, Westport 1976, s. 73.

¹⁶ COLE, Harold L. – OHANIAN, Lee E., *New Deal Policies and the Persistence of the Great Depression: A General Equilibrium Analysis*, in: *Journal of Political Economy*, sv. 114, č. 4 (srpen 2004), s. 779–816. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/10.1086/421169>>. Více o tématu viz: TAJOVSKÝ, Ladislav, *Hospodářská politika mezi světovými válkami 1918–1938*, České Budějovice 2014. TAJOVSKÝ, L., *New Deal a jeho místo v meziválečné hospodářské politice USA*, Doktorská práce, Praha 2004.

¹⁷ MARKOWITZ, Norman D., *The Rise and Fall of the People's Century: Henry A. Wallace and American Liberalism, 1941–1948*, New York 1973, s. 30.

¹⁸ TRUMAN, Harry S., *Memoirs by Harry S. Truman: 1945 Year of Decisions*, New York 1955, s. 55.

však na konferenci Demokratické strany roku 1944 odmítl prezident zopakovat Wallaceovi svou podporu a způsobil tak jeho porážku ve střetu s Trumanem, přesto napsal: „Mám ho rád, respektuji ho a je to můj blízký přítel. Proto bych já osobně hlasoval pro něho.“¹⁹

Když se tedy Wallace v kampani 1948 odvolával k rooseveltovským zásadám, nestal se jen samozvaným dědicem Rooseveltova odkazu, jak jej nazývá americký historik W. B. Hesseltine,²⁰ ale s nejvyšší pravděpodobností skutečně vracel na americkou politickou scénu alespoň něco z toho, co by zesnulý prezident považoval za podstatné a správné.

Ačkoliv z výše zmíněných důvodů nazývám Wallace Rooseveltovým mužem, bylo by chybou považovat jej za Rooseveltova plagiátora. Názorová shoda mezi prezidentem a jeho viceprezidentem nebyla důsledkem jejich spolupráce, nýbrž naopak, její příčinou.

Wallace myšlenkově vyrůstal z prostředí své rodiny, zásadní vliv na něho měl zejména jeho dědeček, první ze tří Henry Wallaceů, známý jako Strýček Henry. Ten roku 1877 opustil profesi presbyteriánského kazatele a začal úspěšně farmařit. Časem nabyt jisté proslulosti jako sloupkař o zemědělství a politice. Oba aspekty – víra i farmaření – se hluboce odrazily ve smýšlení jeho vnuka. Do náboženského cítění mladého Henryho se promítla jeho tendence k názorové změně – z presbyteriána se časem stal kalvinistou, poté téměř ateistou, římským katolíkem a nakonec zastáncem malé sekty zvané Liberální katolická církev – příklon k náboženství a jistému mysticismu byl však pro něho po celý život charakteristickým rysem.²¹ Zcela nepřehlédnutelný vliv na něho pak mělo farmářské prostředí. S jistou nadsázkou se dá říci, že jeho politické názory reflektovaly cenu obilí na světových trzích – původně internacionalistou, konvertoval k izolacionismu po vypuknutí agrární krize roku 1920 a stal se opět internacionalistou, když se izolacionistické řešení krize na přelomu 20. a 30. let přestalo jevit jako dosažitelné.²²

Absolvoval v oboru zemědělství a genetiky, pracoval jako statistik na ministerstvu potravin a roku 1933 se stal ministrem zemědělství. V této roli je obecně kladně hodnocen. Ačkoliv od svého otce, Henryho C. Wallace,²³ přejal republikánské smýšlení, roku 1936 se stal demokratem.²⁴

Ve 40. letech, jež jsou především předmětem této práce, se ústředním motivem jeho osobní ideologie stala koncepce tzv. Století obyčejného člověka (*Century of the Common*

¹⁹ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 105.

²⁰ HESSELTINE, William Best, *The Rise and Fall of Third Parties: From Anti-Masonry to Wallace*, Washington 1948, s. 87.

²¹ WALKER, J. S., *Henry A. Wallace...*, s. 4, 50–51.

²² Více o izolacionistickém a internacionalistickém období H. Wallace viz: Tamtéž, s. 10–34.

²³ H. C. Wallace působil na pozici ministra zemědělství v administrativě Warrena Hardinga.

²⁴ WALTON, Richard J., *Henry Wallace, Harry Truman, and the Cold War*, New York 1976, s. 6–7.

Man). Wallace vycházel z myšlenky nevyhnutelného pokroku probíhajícího v zemích celého světa, pokroku, jenž měl vést k osvobození člověka a jenž měl být podpořen vhodným materiálním zázemím. V praxi se mělo jednat de facto o New Deal v celosvětovém měřítku.²⁵

Pro realizaci takového projektu bylo zapotřebí spolupráce mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem. To se promítlo do způsobu vývoje Wallaceových názorů na euroasijskou velmoc.

R. J. Walton soudí, že Wallaceova počáteční nedůvěra k novému ruskému režimu se vytratila už na počátku 20. let, kdy se bolševická vláda přestala jevit jako dočasný výstřelek revolučního chaosu a nabyla jasnější kontury.²⁶ Pramenný výzkum ale ukazuje na mnohem komplikovanější vývoj, který navíc nikdy nevedl k bezvýhradné podpoře SSSR z Wallaceovy strany. Pro nábožensky založeného muže z farmářské rodiny byl neustálým zdrojem podezření především sovětský vyhraněný ateismus a kruté zacházení s tzv. kulaky.²⁷ Na počátku 30. let, v období těsně předcházejícímu americkému uznání svazu, Wallace projevil dokonce větší rezervovanost než Franklin Roosevelt. V tzv. tygřím dopise (*tiger letter*) z 29. září 1933 varoval státního tajemníka Cordella Hulla a prezidenta před „centralizovanou vládou železného lidu, odhodlaného nastolit zkázu kapitalismu, náboženství a jiných věcí, jimž jsme uvyklí.“²⁸ Wallace se sice v dopise nezmiňuje o svém názoru na plánované diplomatické uznání a kritizuje výhradně jen možnost amerických půjček SSSR, nicméně vzhledem k době, kdy byl list napsán, lze usuzovat, že se stavěl proti uznání.

Wallaceovy deníky z let 1942–1946 dokládají, že během druhé světové války viceprezident akceptoval Sovětský svaz jako užitečného spojence, který by měl mít po porážce Německa spolu s Británií rozhodující podíl na formování nové Evropy.²⁹ Vstřícný postoj nerevidoval ani na sklonku války, přestal dokonce upozorňovat na nebezpečí americko-sovětské obchodní výměny akcentované v tygřím dopise. „[...] mohlo by být dobré, kdyby vrcholní představitelé *General Electric, Westinghouse, United States Steel, J. P. Morgan* atd.

²⁵ WALLACE, Henry Agard, *Century of the Common Man*, ppř. *Price of Free World Victory*, 8. května 1942. Zvukový záznam je dostupný zde: <<https://www.youtube.com/watch?v=OBWula5GyAc>> [vid. 2016-11-18], přepis zde: <<https://shafr.org/sites/default/files/Wallace%20CommonMan.pdf>> [vid. 2016-11-18]. Obě verze se mírně liší.

²⁶ WALTON, R. J., c. d., s. 5.

²⁷ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 164.

²⁸ Henry A. Wallace pro Cordella Hulla, 29. září 1933. Dostupné z: <<http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/17052>>.

²⁹ WALLACE, H. A., *The Price of the Vision: The Diary of Henry A. Wallace, 1942–1946*, Boston 1973, s. 304.

jeli do Ruska a vrátili se se zakázkami a s plánem ohledně dovozu, který bychom byli z Ruska ochotni přijmout.“³⁰

Stále měl ale daleko k obdivu SSSR a tvrdý přístup k východnímu impériu odmítal především proto, že nechtěl dopustit další válku a s ní spojenému oddálení počátku „století obyčejného člověka“. „Kladu takový důraz na mír, protože vím, že pokud přijde třetí světová válka, všechno ostatní odejde.“³¹ Zdůrazňoval, že ruská historická zkušenost je utvářena invazemi ze strany „Tatarů, Mongolů, Němců, Poláků, Švédů a Francouzů; carským právem založeným na hlouposti, strachu a síle [a] britskou, francouzskou a americkou intervencí do ruských záležitostí v letech 1919–1921 [...]“,³² čímž ospravedlňoval sovětské nároky na sféru vlivu rozpínající se daleko za hranicemi samotné říše.

Navzdory tomu, že je tak často označován za idealistu, snílka nebo donkichotovského křižáka, soustředil veškerou svoji empatii na ruský režim a lid³³ a cynicky přehlížel aspirace evropských národů bojujících na ruských hranicích i hlouběji v srdci kontinentu o právo rozhodovat o vlastní budoucnosti. Wallace byl ochoten obětovat americkému míru zájmy většiny evropských zemí. Například jeho postoj k Polsku vyznívá jen málo idealisticky – ve svých projevech jej zmiňuje výhradně jako agresora napadajícího Rusko (odkaz zřejmě na rusko-polskou válku z let 1920–1921). Ačkoliv není možné přehlédnout faktor jeho levicového založení, které mu zřejmě usnadňovalo uvažovat o SSSR jako o partnerovi v jednání a díky kterému nalézal na spolupráci se stalinistickým režimem i určité přednosti,³⁴ bylo by chybou opominout tento zcela pragmatický rys jeho vize.

Missourijský kompromis

Po skončení Teheránské konference už málokdo věřil, že se prezident dožije konce svého čtvrtého volebního období.³⁵ Mezi delegáty strany proto získala volba dalšího viceprezidenta zvláštní důležitost. Wallace se nacházel v silnějším postavení než roku 1940 a skupinka jeho podporovatelů se rozrostla: na jeho straně stáli zejména tradiční newdealisté,

³⁰ Tamtéž, s. 446, 447.

³¹ WALLACE, H. A., *Toward World Peace*, New York 1948, s. 112.

³² WALLACE, H. A., *The Way To Peace*, 12. září 1946. Viz: WALLACE, H. A., *The Price of the Vision...*, s. 664.

³³ Na veřejnosti Wallace příliš nerozlišoval mezi sovětskou vládou a sovětským lidem. Ačkoliv věděl minimálně o některých lapech sovětského režimu, obecně věřil, že by obyvatelé svazu Stalina podpořili. „[...] stále podporují svoji vládu a nepochybně by bojovali na život a na smrt proti invazní armádě.“ Viz: WALLACE, H. A., *Toward World Peace...*, s. 113.

³⁴ Jednalo se zejména o již nastíněnou koexistenci americké a sovětské velmoci v rámci Století obyčejného člověka. Wallace nepovažoval americký systém za ideální a věřil, že by permanentní mírové soužití obou ideologických světů vedlo ke vzniku spravedlivější společnosti. „Díky přátelské spolupráci se ruský svět a americký svět začnou více a více podobat. Rusko bude přinuceno garantovat více a více osobních svobod a my začneme více a více vstřebávat problematiku socioekonomické spravedlnosti.“ Viz: WALLACE, H., *The Way To Peace...*, s. 666.

³⁵ FERRELL, Robert H., *Choosing Truman: the Democratic Convention of 1944*, Columbia 1994, s. 2–3.

skupina z Komise pro politickou akci Průmyslového odborového svazu (*Congress of Industrial Organization – Political Action Committee*; CIO-PAC), černošští vůdci, malá skupina profesionálních politiků obvykle s odborovým zázemím a ke komunismu tendující straníci.³⁶ Pro některé byl ale nepřijatelnou figurou, tradičně malé zastání měl v Senátu.³⁷ Nejnovější průzkumy veřejného mínění navíc ukázaly, že Roosevelt může získat prezidentské křeslo jedině s kampaní na válečné téma.³⁸ New Deal tedy ustoupil do pozadí a s ním i význam Henryho Wallace.

Wallaceovi odpůrci zvažovali několik jmen, mezi nimiž Trumanovo nestálo na prvním místě. Missourijský senátor, který nepatřil mezi těžké stranické hráče, se do popředí dostal spíše shodou náhod. Za prvé, James Byrnes nebyl schopen získat podporu černošských a odborářských voličů kvůli své rasistické opozici vůči zákonu proti lynči.³⁹ A za druhé, hlavní propagátor Trumana Robert Hannegan získal významnou pozici v čele národní komise a mohl svého chráněnce snáze vmanipulovat do pozice favorita.⁴⁰

V prvním kole Wallace získal 429,5 hlasu oproti Trumanovým 319,5. Podpořila jej většina delegátů z Pensylvánie, Michiganu, Minnesoty, Wisconsinu, Connecticutu a jeho rodné Iowy. Během dalšího hlasování ale neměl na své straně nikdy více než 472,5 hlasu oproti 477,5 pro Trumana a postupný přesun volebních preferencí nahrával Trumanovi, protože málo známý senátor nevalil žádné ze stranických frakcí.⁴¹ V lednu 1945 se Harry Truman stal novým americkým viceprezidentem a v dubnu nahradil zesnulého Franklina D. Roosevelta v čele federace.

Trumanovy časy

Navzdory tomu, že těsnost, s kterou Wallaceovi unikl nejvyšší politický post v zemi, by pro mnohé mohla být záminkou k zahořklosti, Wallaceovo tažení proti Trumanovi takto přímočaře vysvětlit nelze. Dokud zemi vládl Franklin Roosevelt, Wallace svým osobním ambicím nikdy nepřikládal váhu. Navzdory missourijskému kompromisu horlivě pracoval na prezidentově znovuzvolení a tedy i na volbě H. Trumana. Roosevelt jeho úsilí posléze odměnil nabídkou jakéhokoli místa v kabinetu s výjimkou pozice státního tajemníka a Wallace si vybral funkci svého starého protivníka Jesse Jonese, ministra obchodu.

Již první Trumanovy kroky v roli prezidenta ale vyvolávaly v liberálních kruzích Demokratické strany, které Wallace reprezentoval, nesouhlas, a nová hlava státu se

³⁶ SCHMIDT, Karl M., *Henry A. Wallace: Quixotic Crusade 1948*, New York 1960, s. 5.

³⁷ TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S. Truman: 1945...*, s. 57.

³⁸ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 83.

³⁹ DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I: Válka a nukleární mír*, Praha 2004, s. 169p.

⁴⁰ FERRELL, R. H., c. d., s. 8.

⁴¹ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 112, 113–114.

pro ministra obchodu stala záhy problematickou hned z několika důvodů. Straničtí liberálové, v kabinetu postupně nahrazováni Trumanovými přívrženci, se sotva mohli ztotožnit s prezidentem prosazovaným represivním zákonem naměřeným proti dělníkům a velkou ránu pro ně představovalo opuštění od návrhu zákona o ekonomických právech (*Economic Bill of Rights*).⁴² Trumanovu pozici uvnitř strany zhoršovaly i jiné aspekty. Ačkoliv dnes můžeme Trumana považovat za jednoho z nejvýznamnějších amerických prezidentů, až do roku 1948 se nezdálo, že by byl vůbec schopen vyhrát volby. Roku 1946 republikáni ovládli obě komory Kongresu a za favorita nadcházejících prezidentských voleb byl až do polední chvíle považován republikánský kandidát Thomas D. Dewey. Umění dovést svoji stranu k volebnímu vítězství a tedy k moci je přitom stěžejním předpokladem každého vůdce.

Dalším podstatným faktorem hrajícím v Trumanův neprospěch byl silný sentiment po Franklinu D. Rooseveltovi, který v Demokratické straně panoval. Zesnulý prezident ukončil dlouhé období republikánských administrativ, vládl Spojeným státům více než dvanáct let, nesmazatelně se zapsal do historie díky realizaci New Dealu a porážce nacismu a po skončení druhé světové války jej 61 % občanů USA považovalo za největšího Američana vůbec.⁴³ Změna kurzu, kterou realizoval Truman, byla pro mnohé demokraty včetně Wallace neodpustitelnou herezí a zradou zesnulého muže.

Ústředním tématem názorového rozchodu H. Wallace s novou vládní linií se stal přístup americké administrativy k Sovětskému svazu. Zatímco někteří z amerických jestřábů vybízeli k ozbrojené akci proti oslabenému impériu, Wallace zastával pozici appeasera. Oprávněně předpokládal, že by válka (klasická či ideologická) upozadila v očích vlády i veřejnosti sociální otázky, válku navíc nepovažoval za slučitelnou se zájmy jím proponovaného „obyčejného člověka“. V rámci navrhovaných ústupků zašel až tak daleko, že apeloval na Trumana ve věci předání atomového tajemství do rukou sovětských vůdců.⁴⁴

Opozice vůči vládní politice, projevovaná i veřejně, přirozeně vyvolávala nesouhlas mezi Wallaceovými kolegy v kabinetu a skončila jeho propuštěním v září 1946. Ačkoliv Truman tento krok vysvětloval tím, že Wallace – zaneprázdněn svými vlastními aktivitami – zanedbává resort ministra obchodu,⁴⁵ obsah těchto aktivit hrál zřejmě klíčovou úlohu. Bezprostřední příčinou Wallaceova odchodu byl jeho projev v Madison Square Garden

⁴² Tamtéž., s. 125, 137–138.

⁴³ CASTIGLIOLA, Frank, c. d., s. 315.

⁴⁴ Trumanovy paměti i Wallaceovy deníky svorně popírají, že by obsahem tzv. „Wallaceových návrhů“ bylo předání atomové bomby Sovětskému svazu. Sdíleny měly být vědecké poznatky, nikoliv technologie nebo know-how. Viz: TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S. Truman: 1945...*, s. 526, 529. Wallace, H. A., *The Price of the Vision...*, s. 483–484.

⁴⁵ TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S. Truman: 1945...*, s. 555.

12. září 1946, sepsaný v duchu podpory americko-sovětského partnerství.⁴⁶ Skutečnost, že po tomto incidentu státní tajemník J. F. Byrnes pohrozil prezidentovi vlastní rezignací, pokud Wallace neodejde, však Trumanovi zřejmě jen usnadnila rozhodování.⁴⁷

Nucený odchod z kabinetu Wallace nepochopil jako signál k ukončení své pacifistické mise. Jako platformu pro další šíření svých myšlenek použil liberální časopis *New Republic*, jehož editorem se v prosinci 1946 stal.⁴⁸ Na stránkách jeho pravidelných příspěvků lze pak vysledovat vzestup jeho obav z kroků americké administrativy, jenž nakonec vyústil v rozhodnutí kandidovat ve volbách roku 1948 proti Trumanovi.

Zatímco na konci roku 1946 nahlížel do budoucnosti s jistým optimismem a věřil v šanci na mezinárodní odzbrojení pod patronací Organizace spojených národů,⁴⁹ opatrný posun k pesimističtějšímu tónu na začátku roku 1947⁵⁰ vystřídal výbuch ostré nevole po Trumanově projevu před Kongresem 12. března. Pomoc Řecku a Turecku, která nesestávala jen z dodávek jídla a pomoci na obnovu válkou poničeného území, ale měla i nezakrytý vojenský charakter, vnímal jako „hrůzu nahánějící pochod k válce“.⁵¹ V projevu z konce března označil Trumanovu iniciativu jako „bod zlomu v americké historii“ a prohlásil, že „to, čemu čelíme, není krize Řecka [...]. Je to krize americké duše.“⁵² Pojímal vyhlášení doktríny jako deklaraci Trumanovy podpory toho, co již po Fultonu nazval „moderní křížovou výpravou právě tak fanatickou, jako kterákoliv z těch, které vedl Richard Lví srdce“.⁵³ Situaci na euroasijském pomezí navrhoval řešit prostřednictvím OSN, dodávkami potravin místo tanků. „Je-li OSN nevyzkoušená, pojďme ji vyzkoušet.“⁵⁴

Ve své kritice administrativy pokračoval i na své cestě do Spojeného království, v projevech, které vlivný senátor William Fulbright označil za sepsané Kremlem.⁵⁵

S realizací Trumanovy doktríny se Wallace nikdy nesmířil. „Pokračovat v [ní – pozn. autora] je nejjistější způsob, jak spáchat dlouhou, pomalou, bolestivou národní sebevraždu tím

⁴⁶ WALLACE, H., *The Way To Peace...*, s. 661–670.

⁴⁷ TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S. Truman: 1945...*, s. 558–560.

⁴⁸ Jeho jmenování na pozici editora bylo na stránkách časopisu oznámeno k 21. říjnu 1946; *New Republic* podporoval Wallaceova stanoviska již v předchozím období. Např.: *Wallace – A World Leader*, in: *New Republic* 23. září 1946, s. 339–342. Poté, co se stal editorem, se náklad časopisu zdvojnásobil. Viz: HALE, William Harlan, *What Makes Wallace Run?*, in: *Harper's Magazine*, sv. 196, 1. března 1948, s. 243. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1301535003?accountid=35514>>.

⁴⁹ WALLACE, H. A., *The UN and Disarmament*, in: *New Republic*, 23. prosince 1946, s. 862–863.

⁵⁰ WALLACE, H. A., *The Challenge of 1947*, in: *New Republic*, 6. ledna 1947, s. 22–23. WALLACE, H., *Churchill's Crusade*, in: *New Republic*, 13. ledna 1947, s. 22–23.

⁵¹ WALLACE, H. A., *The Fight for Peace Begins*, in: *New Republic*, 24. března 1947, s. 13.

⁵² WALLACE, H. A., *Speech on the Truman Doctrine*, 27. března 1947. Dostupné z: <<http://teachingamericanhistory.org/library/document/speech-on-the-truman-doctrine/>> [vid. 2015-12-03].

⁵³ WALLACE, H. A., *Churchill's Crusade...*, s. 22–23.

⁵⁴ CULVER, John C. – HYDE, John, *American Dreamer: A Life of Henry A. Wallace*, New York 2000, s. 438.

⁵⁵ WALKER, J. S., *Henry A. Wallace...* s. 171.

nejdražším způsobem [...],”⁵⁶ tvrdil a spoléhal na hněv lidu, který jí měl zabránit, ale skutečný, i když skrovný optimismus v něm – paradoxně – vzbudil až Marshallův plán. Již dříve vyjádřil důvěru státnímu tajemníkovi, jehož jméno plán nesl,⁵⁷ a nyní poskytl programu obnovy váhavý souhlas. Jeho kladné stanovisko vyplývalo z faktu, že podle nového kurzu administrativy neměly americké peníze směřovat na financování válečného konfliktu, nýbrž na ekonomickou obnovu.⁵⁸ Své víceméně pozitivní hodnocení Wallace nezměnil ani po odmítnutí plánu ze strany Sovětského svazu, stále ale prosazoval, aby se hlavním garantem a realizátorem pomoci Evropě stala OSN. Skutečnost, že ji administrativa svým způsobem obešla, pak byla pro Wallace největším zdrojem zklamání.⁵⁹

Na konci roku 1947, v „prvním projevu své kampaně“, už se postavil proti Marshallově plánu. „Bojuji proti Trumanově doktríně a Marshallově plánu, protože rozdělují Evropu na dva válčící tábory. [...] Obnovujeme západní Evropu a Německo prostřednictvím amerických orgánů namísto orgánů Organizace spojených národů, protože chceme obklíčit Rusko.“⁶⁰ Změna ve vnímání Marshallova plánu byla též důležitým přechodem od stanovisek liberálů ke stanoviskům progresivistů.⁶¹

Tentýž projev je podstatný ještě z jiného důvodu – jako veřejné prohlášení starých stran za nedostatečné a vyhlášení boje nové strany. Podle Wallace neexistoval rozdíl mezi politikou H. Trumana a republikánů. Oba tábory podle něho zastávali „politiku, která v naší době otevírá dveře válce a pro naše děti činí válku nevyhnutelnou.“ „Když staré strany ztrouchnivějí, lidé mají právo být slyšeni prostřednictvím Nové strany.“⁶²

⁵⁶ WALLACE, H. A., *Toward World Peace...*, s. 115.

⁵⁷ WALLACE, H. A., *An Open Letter to Secretary Marshall*, in: *New Republic*, 20. ledna 1947, s. 18–19.

⁵⁸ WALLACE, H. A., *A Constructive Alternative*, in: *New Republic*, 19. května 1947, s. 11–12.

⁵⁹ WALLACE, H. A., *What We Must Do Now*, in: *New Republic*, 14. července 1947, s. 13–15.

⁶⁰ WALLACE, H. A., *I Shall Run in 1948*, 29. prosince 1947. Dostupné z: <http://newdeal.feri.org/wallace/haw29.htm> [vid. 2015-12-04].

⁶¹ WALTON, R. J., c. d., s. 182.

⁶² WALLACE, H., *I Shall Run in 1948...*

KAPITOLA DRUHÁ

PROGRESIVNÍ STRANA

Prostor pro novou stranu

Od okamžiku, kdy se Wallace rozhodl jít cestou třetí politické strany, nezazněla z jeho úst nebo z úst spolutvůrců jeho kandidatury sebemenší nejistota ohledně role, kterou takto může sehrát v poměru sil mezi republikány a demokraty. Nové uskupení se jejich rétorikou proměnilo na nástroj mravní obrody amerického národa, na obrození demokracie v zkorumpovaném, netransparentním světě dvou starých stran, jejichž členy řada z nich donedávna – nebo ještě stále – byla. „Tradice Nové strany je tak stará jako první lidská touha po svobodě. Nové strany vždy byly reakcí lidu, když staré strany a vůdcové konspirovali s cílem upřít našim občanům prosté demokratické právo hlasovat pro program, kterému věří.“⁶³ V širším okruhu americké levice však přesto otázka, jakou úlohu může sehrát třetí objekt v systému dvou převládajících sil reprezentujících protichůdné postoje, neztratila na aktuálnosti.

Vůle k vytvoření nové politické základny, vyvolána Trumanovými prvními kroky v úřadu, mezi liberály vyprchala již po volebním neúspěchu z listopadu 1946. Hrozba republikánského vítězství v blížícím se prezidentském boji je sjednotila. Na své cestě napříč Federací roku 1947 Wallace sice sbíral bouřlivé ovace, ty ale jen málo vypovídaly o všeobecné touze po jeho vládě. Lidé, kteří mu z davu vyjadřovali podporu, obvykle zkrátka doufali, že zatlačí Trumana a jeho politiku více doleva.⁶⁴

Wallace sám se dlouho vyjadřoval proti tříštění sil a ani na přelomu let 1947 a 1948, kdy se rozhodl nabídnout svou alternativu ve volebním boji, zřejmě nepodlehł iluzi, že by na svoji stranu dokázal získat rozhodující část amerických voličů.⁶⁵ Změna jeho postoje neodrážela širší změnu mezi liberály. Mohl se sice opřít o množství svých podporovatelů, zanedlouho po ohlášení jeho kandidatury se ale definitivně ukázalo, že se – s výjimkou komunistů – budou profilovat spíše z řad jednotlivců, nikoliv organizací.⁶⁶ Wallace nakonec nepodpořilo ani jedno ze zásadních progresivních uskupení.

⁶³ *Official Program of the National Founding Convention of the New Party*, 1948, s. 2. Dostupné na mikrofilmu J. F. Kennedy-Institutu (JFKI) *Third party presidential nominating conventions*, sv. 2: *Populist Party (People's Party), 1892–1900. Progressive Party (Theodore Roosevelt), 1912–1916. Progressive Party (Robert LaFollette), 1924. Progressive Party (Henry Wallace), 1948–1952.*

⁶⁴ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 250–253, 244.

⁶⁵ WALTON, R. J., c. d., s. 3.

⁶⁶ HESSELTINE, W. B., c. d., s. 92.

Vnitřní členění v progresivním táboře se vyvíjelo spolu s prostorem, jenž se otevíral a uzavíral případné třetí straně. Mezi lety 1946 a 1948 se progresivisté zformovali do dvou významných a v mnoha ohledech protichůdných bloků.

Progresivní američtí občané (*Progressive Citizens of America*, PCA) vznikli v prosinci 1946 jako výsledek konference pokrokově orientovaných uskupení – především profesních organizací vytvořených v předchozích letech k podpoře Rooseveltova znovuzvolení. Často byli chápáni jako možný zárodek politické strany; vycházeli z antifašistické tradice a tolerovali mezi sebou i členy komunistické strany. Ačkoliv mezi ně Henry Wallace nikdy oficiálně nepatřil, neoficiálně byl uznáván jako jejich mluvčí.⁶⁷

Protipólem PCA se v lednu 1947 stali nově ustavení Američané pro demokratickou akci (*Americans for Democratic Action*, ADA). Jejich základním odlišujícím rysem byl antikomunismus spojený s ochotou podpořit protisovětská opatření včetně Trumanovy doktríny. Stávající prezident pro ně představoval přijatelnou volbu i v roce 1948, zatímco Wallace je odrazoval svým vstřícným postojem ke krajní levici.⁶⁸ Nejvýraznější osobnost ADA, dříve Wallaceovi přátelsky nakloněná Eleanor Rooseveltová, později prohlásila: „Důsledně jsem Třetí straně pod vedením Henryho Wallace oponovala, protože jsem přesvědčena, že zahrnuje prvky, které jsou této zemi nebezpečné, a jakékoliv použití jména mého manžela ve spojení s touto stranou je, podle mého názoru, naprosto nečestné.“⁶⁹

Z řad ADA tedy nemohl Wallace podporu očekávat, na druhou stranu PCA dlouho financovali jeho turné a veřejná vystoupení. V okamžiku, kdy Wallace oznámil, že se bude ucházet o post prezidenta, však PCA začali svoje postoje k němu přehodnocovat a nakonec se od jeho kandidatury distancovali.⁷⁰ Navzdory vývoji progresivních struktur v poválečných letech tak bylo třeba vybudovat novou stranu od základů.

Ustavení Progresivní strany

Manažerem kampaně se stal Calvin B. Baldwin,⁷¹ Wallaceův bývalý podřízený na ministerstvu zemědělství a budoucí tajemník Progresivní strany. Nominační sjezd, který bylo třeba rychle zorganizovat, propagoval zejména v kontrastu k „zakouřeným uzavřeným

⁶⁷ EPSTEIN, Marc J., *The Progressive Party of 1948*, in: Books at Iowa 16, 1972, s. 36. Dostupné z: <<http://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=bai>> [vid. 2016-02-11].

⁶⁸ WHITE, Graham – MAZE, John, *Henry A. Wallace: His Search for a New World Order*, Chapel Hill 1995, s. 244, 246.

⁶⁹ MERRILL, D. (ed.), *Documentary History of the Truman Presidency. 14. Running from Behind: Truman's Strategy for the 1948 Presidential Campaign*, 1996, s. 166.

⁷⁰ Navzdory oficiálnímu postoji PCA se vůdčí osobnosti této organizace angažovali v založení Národního výboru Wallace prezidentem. Viz: SCHAPSMEIER, Edward L. – SCHAPSMEIER, Frederick H., *Prophet in Politics: Henry A. Wallace and the War Years, 1940-1965*, Ames 1970, s. 181.

⁷¹ Více o C. B. Baldwinovi viz: The University of Iowa Libraries, *Guide to C. B. Baldwin Papers*, dostupné z: <<http://collguides.lib.uiowa.edu/?MSC0343>> [vid. 2016-02-23].

salónům“ dvou starých stran.⁷² Ačkoliv ve výsledku sjezdu dominoval úzký kroužek intelektuálů,⁷³ složení pléna vypovídá o snaze alespoň formálně vyhovět nárokům na lidový charakter. Výběr delegátů se odvíjel od státních stranických organizací a výborů Wallace prezidentem (*Wallace for President Committees*), přičemž muži ze zákulisí vyvíjeli aktivní činnost k naplnění jimi stanovených kvót na odboráře (polovina delegátů)⁷⁴ a mladé lidi (čtvrtina delegátů).⁷⁵

Na „pracovní sjezd, který se obejde bez nesmyslů, pompéznosti, neupřímnosti, falešné bombastičnosti a sebeoslavování [typického pro – pozn. autora] demokraty a republikány“⁷⁶ se nakonec v červenci 1948 sešlo přibližně 3000 delegátů; ze zhruba 73 % se jednalo o muže, ze 46 % o členy odborových svazů, z 28 % o veterány druhé světové války, 26 % uvedlo, že jde o první kampaň, které se účastní.⁷⁷ Přítomni byli pedagogové, umělci, spisovatelé, vědci⁷⁸ i duchovní.⁷⁹ Různorodost sjezdu organizátoři často zmiňovali médiím, vybírali si i konkrétní příběhy – to vše pravděpodobně ve snaze vymítit předsudky o komunistickém obsazení nově vznikající strany.⁸⁰

Delegáti sjezdu schválili navrhovaný název strany – Progresivní strana (*Progressive Party*; PP) „jako symbol své neotřesitelné víry v lidský pokrok“,⁸¹ a doporučení o její budoucí struktuře. Nejvyšším orgánem strany se stal Národní sjezd, tvořen ze zástupců ze všech států, teritorií a držav USA a scházející se alespoň jednou do roka. Vybíral kandidáty na prezidenta a viceprezidenta a ze svého středu volil Národní komisi, flexibilnější instituci rozhodující v období, kdy Národní sjezd nezasedal. Komise se měla scházet nejméně jednou za tři měsíce a vydávala rozhodnutí, do praxe uváděná Národní exekutivní komisí. O personálním složení

⁷² SHIKES, Ralph E., *Memorandum: Publicity on Convention Delegations*, 25. června 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁷³ EPSTEIN, M. J, c. d., s. 37.

⁷⁴ NIXON, Russ, *Memorandum: Labor delegates at National Founding Convention*, 14. května 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁷⁵ Mladí delegáti se souběžně účastnili zakládajícího sjezdu mládežnické organizace Progresivní strany. Viz: LINFOLD, Seymour pro státní ředitele, 28 května 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁷⁶ National Wallace for President Committee, *For Release*, 18. července 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁷⁷ Statistický odhad je získán z reprezentativního vzorku 1147 lidí. Viz: Public Relation Dpt., 26. července 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁷⁸ National Wallace for President Committee, *For Release*, 18. července 1948...

⁷⁹ Public Relation Dpt., 26. července 1948...

⁸⁰ Vícekrát uváděný byl případ manželů Richardsonových, hasiče a bývalé kandidátky Demokratické strany na guvernérku Tennessee, kteří jeli se svými pěti dětmi v přívozu „tři dny a noci, píchli pneumatiku a utrpěli několik dalších nehod.“ Na místě konání sjezdu pak plánovali parkovat před kongresovým sálem a „nabízet jídlo hladovým delegátům.“ Viz: Public Relations Dept., *Memo to Press and Photographes*, 23. července 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*; Research Department of Progressive Party, *Campaign Handbook of the Progressive Party*, 1948, s. 135. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁸¹ *The National Founding Convention of the New Political Party at Convention Hall, Philadelphia July 23, 24 & 25, 1948*, 1948, s. 63. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

Exekutivní komise rozhodovali členové Národní komise, přičemž se jednalo o zúžený okruh osob zasedajících v Národní komisi. Z povahy své funkce zasedali ve všech třech výše zmíněných tělesech předseda, spolupředsedové, místopředsedové, sekretář a pokladník strany.⁸² Na pozici předsedy stanul Elmer Austin Benson, bývalý senátor a minnesotský guvernér.⁸³

Organizátoři ustavujícího sjezdu nové strany kladli během prezentace sjezdu silný důraz na jeho údajnou demokratičnost.⁸⁴ Vliv, který by jednotliví delegáti mohli uplatnit, ovšem od začátku limitovala skutečnost, že o kandidátech strany na prezidenta i viceprezidenta již bylo rozhodnuto. Henry Wallace ani Glen Taylor, senátor za Demokratickou stranu, neměli ve volbě protikandidáta. Proces tvorby programu pak také nevypovídá o silném působení „hlasu obyčejného amerického lidu“.

Koncept platformy sepsali ještě před začátkem kongresu Rexford G. Tugwell a Lee Pressman, jež později zasedli v odpovídající komisi. Výsledek své práce postoupili delegátům strany k připomínkování a k diskuzi,⁸⁵ nicméně konečný program se od předkládaného v žádném významném bodě neodlišuje. Značnou část pozměňovacích návrhů komise odmítla s odůvodněním, že: „pokud začneme vkládat do našeho programu všechna jednotlivá obvinění, která můžeme vznést proti některé ze starých stran, [...], obávám se, že náš program začne být trochu moc dlouhý“⁸⁶; častým důvodem pro zamítnutí byla přílišná specifická požadavku. Delegáti pak během hlasování obvykle uposlechli doporučení komise.

Jediná zajímavá diskuze se strhla kolem žádosti části vermontské delegace, aby byla do textu o spolupráci mezi SSSR a USA vložena věta: „Ačkoliv jsme kritičtí k současné americké zahraniční politice, není naším záměrem schválit plošně zahraniční politiku [jiného – pozn. autora] národa.“ Řada zástupců se zasazovala o to, aby se tímto způsobem popřel prozatímní nekritický tón ohledně sovětského impéria. „Já sovětskou politiku stoprocentně nepodporuji. Myslím, že bychom to měli dát jasně najevo.“⁸⁷ Jiní ovšem návrhu stejně horlivě oponovali a v následné aklamaci získali převahu. Prosovětské vyznění tak zůstalo příznačným rysem první ze tří částí programu.

⁸² *Progressive Party: Permanent Rules of Organization*, 1948, s. 4–14. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁸³ Více o E. A. Bensonovi viz záznam na *Bibliographical Directory of the United States Congress*, dostupný z: <<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=B000389>> [2016-01-22].

⁸⁴ SHIKES, R. E., c. d.

⁸⁵ ABT, John J., *Memorandum: Preparation of New Party Platform*, 22. června 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁸⁶ *The National Founding Convention of the New Political Party at Convention Hall...*, s. 305.

⁸⁷ Tamtéž, s. 323.

Tento oddíl nesl název Mír (*Peace*) a tvůrci platformy jej nepochybně zamýšleli jako stěžejní – obsahoval totiž odpověď na Wallacem tolik proponované otázky světového uspořádání, americké zahraniční politiky a zamezení válečných konfliktů. Progresivní strana se hned na prvním místě zavazovala ke snaze o dohodu se Sovětským svazem, založenou na principu nevměšování se do vnitřních záležitostí spolusignatáře a na uznání jeho demokraticky zvolené vlády a lidem vybraného ekonomického systému.⁸⁸ Příručka, kterou po ukončení sjezdu strana vydala, aby detailněji přiblížila jednotlivé body programu (nutno podotknout, že její text nepodléhal schválení sjezdu), pak dokládá, jak extenzivně tuto formuli její vykladači pojali. Na základě tendenčně posbíraných úryvků novinových článků vytvořili autoři Příručky „koláž“ východní Evropy, v níž Sověti mírumilovně a nečinně přihlíží na zcela svobodně probíhající volby v jimi okupovaných zemích. Termín „demokraticky zvolená vláda“, jenž je pochybný, i pokud jde o sovětské politbyro ve stínu Josifa Stalina, tak měl v důsledku ospravedlnit i komunistické režimy v Československu, Polsku a dalších zemích uvězněných za „železnou oponu“.⁸⁹

Také další body zařazené do programu pod hlavičkou Mír odpovídaly Wallaceově dřívější rétorice. Spojené státy měly okamžitě ukončit zbrojení a rozpočet na obranu měl klesnout na předválečnou úroveň, spolu s tím, jak by USA zastavily tok peněz směřující k „vojenským a fašistickým režimům“ v Číně, Řecku, Turecku, na Středním východě a v Latinské Americe. S frankistickým Španělskem slibovali progresivisté přerušit jakékoliv, diplomatické i obchodní, styky. Novým garantem míru, poválečné obnovy a odzbrojení v celosvětovém měřítku by se podle jejich volebního závazku stala posílená Organizace spojených národů. Strana nadále tlačila na co nejrychlejší uzavření mírových smluv s Japonskem a s jednotným Německem s hranicí na linii Odra–Nisa, na uznání a plnou podporu státu Izrael, na dekolonizaci a na obnovení a rozvinutí politiky dobrého sousedství na americkém kontinentu.⁹⁰

V další části programu, nazvané Svoboda (*Freedom*), se jeho tvůrci zavazovali k ukončení diskriminace na základě národnosti, barvy pleti nebo pohlaví. Velký důraz kladli na svobodu politického přesvědčení; jmenovitě komunistům měla být zajištěna ústavní práva. Za nepřijatelné Wallaceovi zastánci považovali další činnost Výboru pro neamerickou činnost a deportace v zahraničí narozených odborářů a politických vůdců. Slibovali, že politické smýšlení již nebude kritériem při posuzování žádosti o trvalý pobyt ve Federaci, stejně jako

⁸⁸ *Peace, Freedom & Abundance: The Platform of the Progressive Party as Adopted at the Founding Convention, Philadelphia, July 23–25, 1948*, 1948, s. 5–6. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

⁸⁹ Research Department of Progressive Party, c. d., s. 1–11.

⁹⁰ ABT, J. J., c. d.; *Peace, Freedom & Abundance...*, s. 6–9.

rasa nebo náboženské vyznání. Američany japonského původu chtěli odškodnit za internaci během druhé světové války a prosazovali i některé ústavní změny – zajištění přímé volby prezidenta a přijetí Havaje a Aljašky jako 49. a 50. státu Unie.⁹¹

Poslední část, jež se během práce na programu při nezměněném obsahu přejmenovala z Bezpečí (Security) na Blahobyt (Abundance), obsahovala sérii tradičních levicových závazků. V rámci keynesiánské logiky se progresivisté chystali omezit inflaci cenovou kontrolou uvalenou na klíčové produkty a suroviny, hladký chod ekonomiky mělo zajišťovat plánované hospodářství a veřejné vlastnictví významných odvětví v oblasti průmyslu a služeb. Mezi body programu nechyběla stoupající životní úroveň, navýšení životních jistot včetně vyšších penzí a delší mateřské dovolené a státem podporovaná výstavba domů. Strana dále přinášela konkrétní sliby dělníkům, farmářům a pracovníkům v zemědělství, státním úředníkům, ženám, mladým, válečným veteránům a chudým lidem a rodinám. Navrhovala také poskytnout silnější podporu vědě, kultuře a vzdělávacímu systému.⁹²

Ačkoliv třetí oddíl mohl hrát svoji úlohu při získávání voličů z řad lidí s méně vyhraněným názorem na americko-sovětskou spolupráci, než byl Wallace, jako ústřední část programu by nepochybně neobstál: neobsahoval totiž nic, co by nedokázala realizovat Demokratická strana.⁹³ Studená válka ještě nepropukla s plnou silou a Truman stále věřil ve spuštění vlastní verze sociální asistence Fair Deal. Ze všeho, co Progresivní strana americkým občanům nabízela, jsou tedy skutečně signifikantní body přímo odporující trendům tehdejší demokratické administrativy – vstřícný postoj k SSSR, posílení OSN a zastavení boje proti komunistům ve světě i komunistům na domácí půdě.⁹⁴

Komunistický vliv uvnitř Progresivní strany

Ačkoliv Wallace důsledně popíral, že by byl proruský nebo prokomunistický,⁹⁵ jím prosazovaný způsob míru založený na ústupcích Stalinovi a jím akcentovaná svoboda politického smýšlení obsahující toleranci k americkým komunistům k němu zákonitě přitahovala sympatie radikálně levicového hnutí. Od září 1947, kdy vzniklo Informbyro

⁹¹ ABT, J. J., c. d.; *Peace, Freedom & Abundance...*, s. 9–11.

⁹² ABT, J. J., c. d.; *Peace, Freedom & Abundance...*, s. 12–18.

⁹³ Výjimku v tomto ohledu tvořil slib nacionalizace některých odvětví, který nebyl obsažen ve volebním programu Demokratické strany během Trumanovy vlády ani za života Roosevelta.

⁹⁴ Americká společnost byla po druhé světové válce naladěna protikomunisticky. Republikánská strana se toho snažila využít jako výhody v boji proti demokratům, kteří kvůli svému levicovému charakteru měli být snazším cílem komunistické infiltrace. Značná část protikomunistické rétoriky i Výbor pro neamerickou činnost tedy pocházely z republikánské dílny. Nicméně není pravda, že by se hysterie okolo „rudého nebezpečí“ Demokratické straně zcela vyhnula. Trumanovo věrnostní nařízení (*Loyalty Order*, 1947), jemuž Wallace zarputile oponoval, mělo za úkol prověřovat politickou orientaci zaměstnanců administrativy.

⁹⁵ SCHAPSMEIER, E. L. – SCHAPSMEIER, F. H., c. d., s. 178.

a nezávislé projevy podpory té či oné možnosti sjednotil diktát Moskvy, američtí komunisté cíleně pracovali na založení třetí strany pod Wallaceovým vedením.⁹⁶

Wallace si zřejmě od počátku uvědomoval, že veřejně vyhlášená podpora Komunistické strany USA (*Communist Party USA*; CPUSA) mu v nadcházejících volbách spíše ublíží, než pomůže. Přesto ji přijal. Ovlivněn pravděpodobně svým idealismem, nechtěl pokrytecky hájit právo komunistů na participaci na politickém dění a zároveň jim je upírat.⁹⁷ Dopady, které měl jeho vstřícný postoj nikoliv na volební preference, nýbrž na vnitřní záležitosti Progresivní strany, nepředjímal a zřejmě si je ani nepřipouštěl. „Sám Wallace, který se zdál proměnit v mystika s horlivostí hraničící s fanatismem, zřejmě netušil nic o důvodech, které komunisty přivedli do jeho ‚progresivního‘ křídla,“⁹⁸ napsal později H. Truman. Progresivní strana, která se od počátku – na rozdíl od Wallace – profilovala spíše radikálně levicově než liberálně – se stala objektem cílené komunistické infiltrace.⁹⁹

E. A. Benson později stranu hájil: „Jsem si vědom, že ‚počítání komunistů‘ uvnitř Wallaceova hnutí je v dnešních dnech oblíbená kratochvíle mnohých intelektuálů. Můžou to tak dělat, když chtějí, ale skutečnou tragédií nebyl ‚součet komunistů‘ ale konečný ‚součet těl‘ ve Vietnamu.“¹⁰⁰ Jiní členové a podporovatelé strany ale nebyli k silnému komunistickému elementu tak lhostejní, jako její předseda. Mezi intelektuály, idealisty a dalšími skupinami ztrácela strana oporu.¹⁰¹

⁹⁶ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 254, 256.

⁹⁷ WHITE, G. – MAZE, J, c. d., s. 257.

⁹⁸ TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S Truman: Years of Trial and Hope*, New York 1956, s. 185.

⁹⁹ SCHAPSMEIER, E. L. – SCHAPSMEIER, F. H., c. d., s. 181.

¹⁰⁰ BENSON, E. A., *Politics in My Lifetime*, in: *Minnesota History*, č. 47, 1980, s. 158. Dostupné z: <<http://collections.mnhs.org/mnhistorymagazine/articles/47/v47i04p154-161.pdf>> [vid. 2016-02-11].

¹⁰¹ SCHAPSMEIER, E. L. – SCHAPSMEIER, F. H., c. d., s. 186.

KAPITOLA TŘETÍ

KAMPAŇ 1948

Soupeři a šance

Opozice Henryho Wallace proti prezidentovi, vykrystalizovaná do otevřené volební výzvy, nebyla v roce 1948 jedinou štěpnou linií uvnitř Demokratické strany. Zatímco k formujícím se progresivistům přecházeli z Trumanova tábora zástupci liberálních pozic a nostalgičtí newdealisté, na jiném křídle ztráceli demokraté hlasy tzv. dixiecratů. Kandidát jejich nově založené Demokratické strany práv států (*States' Rights Democratic Party*, SRDP), Storm Thurmond, konkuroval svým soupeřům především na americkém jihu. Vágně pojatý program, který hájil, obsahoval kromě nekonkrétních formulí především požadavek na zachování segregační politiky obsažené v „zákonech Jima Crowa“.¹⁰² Ačkoliv Thurmond obdržel nominaci jen v sedmnácti státech federace, získal více hlasů než Wallace a v Alabamě, Louisianě, Mississippi a Jižní Karolíně dokonce zvítězil.¹⁰³ Předznamenal tak dlouhodobý úpadek podpory Jihu Demokratické straně.¹⁰⁴

Tento dvojí odliv z kruhu Trumanových potenciálních voličů prezidenta přirozeně oslaboval a nutil jej manévrovat ve snaze získat jejich podporu zpět. Nic ale nezměnil na tom, že hlavní volební boj probíhal mezi demokraty a republikány. Dvě velké strany se střetávaly především na poli domácí politiky a ve věci výsledků práce republikány ovládaného, osmdesátého kongresu. Přinášely sice podobné otázky, lišily se ovšem v nabízených řešeních.

Platforma Republikánské strany, schválená na stranickém sjezdu 21. července 1948, zdůrazňovala úměrnost práv a závazků zaměstnaných k právům a závazkům zaměstnavatelů, podporovala výstavbu domů hrazenou ze soukromého kapitálu, snížení daní, efektivní správu země, antimonopolní opatření a rovnost ras, obviňovala demokratickou administrativu za nastavení „krutě vysokých životních nákladů“ a neschopnost vypořádat se s inflací; strana se dále zavazovala podpořit Izrael, pokračovat v asistenci zemím v duchu Marshallova plánu

¹⁰² *States' Rights Democratic Party, Platform of the States Rights Democratic Party*, 14. srpna 1948. Dostupné z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=25851>> [vid. 2016-04-03]. *Jim Crow Law* byla legislativa přijata na konci 19. století ve státech bývalé Konfederace. Formálně přiznávala afroamerickému obyvatelstvu Spojených států „oddělený, ale rovný status“ separujíc černošské a bílé občany ve školách, dopravních prostředcích, veřejných prostorech, restauracích a na toaletách. V praxi Afroameričany znevýhodňovala a vedla k jejich nahlížení jako druhořadých lidí. Definitivně byla zrušena až v polovině 60. let.

¹⁰³ Výsledky amerických prezidentských voleb z roku 1948 jsou dostupné např. zde: Counting the Votes: *Election of 1948*. Dostupné z: <<http://www.countingthevotes.com/1948/>> [vid. 2016-04-03].

¹⁰⁴ FREDERICKSON, Kari, *The Dixiecrat Revolt and the End of the Solid South, 1932-1968*, Chapel Hill 2001, s. 4.

a „vykořeňovat komunismus kdekoli bude nalezen“. ¹⁰⁵ Republikánským kandidátem se stal newyorský guvernér Thomas Edmund Dewey. ¹⁰⁶

Program Demokratické strany z 12. července 1948 obsahoval požadavky na svobodné a spravedlivé kolektivní vyjednávání, státní financování bytové výstavby, snížení daňové zátěže ve prospěch nízkopříjmových rodin, rozšíření programu sociálního zabezpečení, rasovou rovnost, přijetí Aljašky a Havaje za nové státy federace, podporu farmářům, uznání a pomoc Izraeli a pokračování Marshallova plánu. Odsuzoval „komunismus a jiné formy totality a jejich destruktivní aktivity v zámoří i doma“. ¹⁰⁷

Pro vývoj volebních preferencí Progresivní strany mělo největší váhu, že třetí plochy mezi republikány a demokraty směřovaly veřejnou diskuzi k tématům domácí, nikoliv zahraniční politiky. Relativně příznivý vývoj hospodářství navíc oslaboval lákavost levicové nabídky progresivistů obsažené ve třetím oddílu jejich platformy („Blahobyť“) ¹⁰⁸ a protože se strana vymezovala a definovala především v oblasti mezinárodních vztahů, jí přinášena témata v kampani zanikala.

Šance, s kterými vstupoval Wallace do kampaně, nebyly velké. Rozhodnutí účastnit se volebního boje přišlo poměrně pozdě a strana, za níž kandidoval, vznikla až v druhé polovině července 1948. Pozice třetí strany je zásadně znevýhodňujícím faktorem sama o sobě. Ačkoliv na konci ustavujícího sjezdu progresivistů se Wallace o svých vyhlídkách vyjadřoval velmi optimisticky, straníci pravděpodobně počítali s výhodnější pozicí ve volbách 1952 a do té doby pracovali na získání většího vlivu. Mluvíme-li tedy o neúspěchu Wallaceova bloku v roce 1948, je třeba stanovit hranice úspěchu, tj. jaký výsledek voleb by byl považován za důkaz toho, že progresivisty hlášené názory v americké společnosti rezonují.

Wallace sám tuto hranici stanovil na 4 miliony hlasů, ¹⁰⁹ tedy na úroveň, již se ve výsledku ani nepřiblížil. Ačkoliv se zřejmě jedná o poměrně náhodně vybrané číslo, můžeme identifikovat další faktory svědčící proti Progresivní straně. Podstatná je zejména skutečnost, že Wallaceova obliba u americké veřejnosti od okamžiku, kdy se rozhodl

¹⁰⁵ Republican Party: *Republican Party Platform of 1948*, 21. června 1948. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=25836> [vid. 2016-04-03].

¹⁰⁶ Dewey proslul bojem s mafií v roli newyorského prokurátora, jako guvernér působil v letech 1943–1955. V republikánské straně představoval umírněné křídlo, které stálo v opozici k Taftovi a jeho podporovatelům. Republikánským kandidátem na prezidenta se stal již roku 1944, kdy prohrál s Rooseveltem. Více viz např. SMITH, Richard Norton, *Thomas E. Dewey and His Times*, New York 1982.

¹⁰⁷ Democratic Party, *Democratic Party Platform of 1948*, 12. července 1948. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29599> [vid. 2016-04-03].

¹⁰⁸ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: The Last Seven Month of His Presidential Campaign*, říjen 1948, s. 32. Dostupné z:

https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/1948campaign/large/docs/documents/index.php?documentdate=1948-12-00&documentid=81&pagenumber=1 [2015-11-12]. Publikováno též v: MERRILL, D. (ed.), c. d., s. 591–636.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 29.

kandidovat, do okamžiku voleb poklesla.¹¹⁰ Řada jeho podporovatelů jej opustila. Fakt, že skončil až na čtvrtém, nikoliv třetím místě, je také vypovídající.

Příčiny takto definované porážky je třeba hledat v průběhu kampaně. Část z nich lze připsat posunu v politice Harryho Trumana, dílem se na nich podílel vývoj na poli mezinárodní politiky, do jisté míry za ně byly odpovědné kroky Wallaceových podporovatelů.

Kampaň

Boj o židovské, černošské a dělnické hlasy

Největšího úspěchu ve své krátké historii dosáhlo Wallaceovo hnutí krátce po svém vzniku, v únoru 1948 v doplňovacích volbách do Sněmovny reprezentantů ve 24. okrsku New Yorku. Progresivní strana ještě neexistovala, její zárodečné jádro sestávalo z přediva spřízněných politických stran a Wallace deklaroval podporu takovým kandidátům, kteří se postaví proti Trumanově doktríně a Marshallově plánu, všeobecnému vojenskému výcviku a návrhu Taft-Harleyova zákona,¹¹¹ jenž omezoval některá práva dělníků a který prosadil republikánský Kongres i přes Trumanovo veto. V newyorském okrsku byl tímto mužem Leo Isacson, člen Americké dělnické strany (*American Labor Party*, ALP). ALP se oficiálně postavila za Wallace jako kandidáta na prezidenta a ztratila kvůli tomu podporu nekomunistických odborů. Ačkoliv se doplňovací volby odehrávaly v tradiční baště demokratů, jednalo se také o obvod, kde ALP dosahovala v předchozích letech nejlepších výsledků, volby tedy byly chápány jako test Wallaceových šancí.¹¹² Isacson poměrně překvapivě vyhrál.

Isacsonovo vítězství je podstatné zejména ze dvou důvodů. Zaprvé, pomohlo přesvědčit dlouho váhajícího senátora Glena Taylora, aby se uvolil kandidovat jako případný Wallaceův viceprezident. Poprvé nabídka pro tohoto muže, často s odkazem na jeho první

¹¹⁰ Podle Gallupových průzkumů by Wallaceovu stranu v červnu 1947 volilo 13 % obyvatel Spojených států, v lednu 1948 7 %, v červnu 6 %, na konci července 5 %, v září 3,5 %. Viz: Tamtéž, s. 29–30. Nutno poznamenat, že metodika těchto průzkumů byla podrobena v souvislosti s prezidentskými volbami 1948 tvrdé kritice, neboť i poslední ankety před hlasováním poukazovaly na Deweyho vítězství. List *Chicago Daily Tribune* přejal tuto informaci tak nekriticky, že vydání ze 3. listopadu 1948 vyšlo s hlavními titulky „Dewey porazil Trumana“. Fotografie prezidenta s tímto výtiskem je notoricky známá. Ačkoliv však výsledky průzkumů Gallupova ústavu nemusely být přesné, poukazují na jasný trend poklesu popularity Henryho Wallace.

¹¹¹ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: First Three Months*, duben 1948, Political Blackmail, s. 2. Dostupné z:

<http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/1948campaign/large/docs/documents/pdfs/2-2.pdf> [vid. 2016-03-12]. Publikováno též v: MERRILL, D., c. d., s. 147–174.

¹¹² DEVINE, Thomas W., *Henry Wallace's Presidential Campaign and the Future of the Postwar Liberalism*, Chapel Hill 2013, s. 73.

zaměstnání přezdívaného jako Zpívající kovboj, přišla již v prosinci 1947. V té době Wallace odmítl liberální senátor z Floridy Claude Denson Pepper.¹¹³

Taylor vstoupil do politiky roku 1936, kdy se mu ale nepodařilo obdržet nominaci Demokratické strany do Kongresu, později dvoje volby prohrál a senátorem se stal teprve roku 1944.¹¹⁴ Kandidovat na pozici viceprezidenta původně odmítl – nemohl doufat, že by po odchodu z Demokratické strany obhájil svůj senátorský post. Přesto ho k Wallaceovi přitahoval jejich společný odpor k Trumanově doktríně, Marshallově plánu a pomoci nacionalistické Číně a víra, že by stejné právo mělo platit pro všechny, včetně černochů a komunistů. Úspěch Isacsona jej přesvědčil, že pro Wallaceovo hnutí existuje naděje, a 23. února 1948 oficiálně oznámil svou kandidaturu.¹¹⁵

Druhý důvod, proč záležitosti 24. newyorského okrsku stojí za pozornost, spočívá v tom, že nám poodhalují jeden zásadní potenciál Progresivní strany. Obyvatelstvo tohoto obvodu sestávalo velkým dílem z menšin, na prvním místě z Židů, byl tu i vysoký podíl černošského obyvatelstva.¹¹⁶ Možnost, že by pro sebe Wallace získal tyto skupiny i v prezidentských volbách, zásadně ohrožovala Trumanovy vyhlídky.

Jak bylo naznačeno v předchozí kapitole, oběma jmenovaným minoritám Progresivní strana něco nabízela. Na americké židovské obyvatelstvo působila Wallaceova bezvýhradná podpora Izraeli, datující se minimálně od jeho návštěvy Palestiny v listopadu 1947. Trumanovo stanovisko ohledně případného uznání židovského státu se naproti tomu v průběhu roku 1948 teprve vyvíjelo. Ačkoliv byl prezident židovským požadavkům dle svého tvrzení příznivě nakloněn, musel se potýkat s hlasy uvnitř administrativy, které hovořily striktně proti rozdělení Palestiny – ministr obrany James Forrestal se obával zastavení dodávek ropy z arabských států a *State Department* varoval, že případná podpora suverenity židovské domoviny uvrhne Araby do sovětského područí.¹¹⁷ Ze začátku roku 1948 navíc Trumana natolik znechutila sionistická lobby požadující „obvykle svárlivým a emocionálním způsobem zastavit Araby, zabránit Britům, aby Araby podporovali, poskytnout americké vojáky, udělat tohle a tamto,“ že se odmítl setkat s jakýmkoliv dalším

¹¹³ PETERSON, F. Ross, *Prophet Without Honor: Glen H. Taylor and the Fight for American Liberalism*, Lexington 1974, s. 99. Více o C. D. Pepperovi viz:

<<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=P000218>> [vid. 2016-04-03].

¹¹⁴ PRATT, William C., *Glen H. Taylor: Public Image and Reality*, in: *Pacific Northwest Quarterly*, leden 1969, s. 10. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40489158>>.

¹¹⁵ PETERSON, F. R., c. d., s. 96–97, 102.

¹¹⁶ DEVINE, T. W. c. d., s. 73.

¹¹⁷ TRUMAN, H. S., *Memoirs by Harry S. Truman: Years of Trial...*, s. 162.

sionistou včetně Chaima Weizmanna.¹¹⁸ Poměrně nejasná politika, jež byla výsledkem těchto okolností, vedla Wallace k prohlášení, že „prezident mluví jako Žid, ale jedná jako Arab“.¹¹⁹

Americký postup vůči Palestině se Trumanovu pro-židovskému postoji zřetelně podřídil až v květnu 1948. Prvním projevem této změny se stalo americké uznání Izraele *de facto*, a to již jedenáct minut po jeho vyhlášení 14. dne měsíce. Následovala série vstřícných vyjádření z prezidentovy strany.¹²⁰ Republikánská nominace Deweyho vnesla téma židovského státu do volební kampaně – senátor patřil k členům strany silně podporující plné uznání země a svými prohlášeními tlačil i Trumana k podobně jasné deklaraci podpory. Tento vývoj zřejmě usnadnil prosazení sionistických zájmů mezi demokraty. Ačkoliv sám Truman se dlouho stavěl proti tomu, aby se řešení na citlivé záležitosti palestinské oblasti hledalo v rámci stranického soutěžení, podřídil se nakonec nutnosti a vyjádřil se velmi jasně pro Izrael.¹²¹ Již v lednu 1949 potom jeho administrativa uznala židovský stát *de jure*.

Svými kroky si prezident dokázal získat hlasy významné židovské menšiny. Ačkoliv Isacsonovo vítězství ještě v únoru poukazovalo na vysoký Wallaceův potenciál uvnitř této minority, v listopadové volbě dalo kandidátovi Progresivní strany přednost jejích pouhých 15 %. Tři čtvrtiny židovských hlasů obdržel Truman, 10 % Dewey.¹²²

Černošské obyvatelstvo, ve 40. letech systematicky znevýhodňované segregační politikou, nacházelo v Progresivní straně bezprecedentně důsledného obhájce svých práv a principu rovnosti ras. Nejzřetelněji Wallace demonstroval tento postoj na turné po jižních státech Federace, které absolvoval na konci kampaně. Podle pozorování ADA to „na začátku cesty vypadalo, že pouhá přítomnost kandidátů Progresivní strany vyprovokuje menší občanskou válku.“ Ačkoliv se tím dostával do sporu s místními nařízeními, odmítal totiž uchazeč o prezidentský post ve státech amerického Jihu hovořit před segregovaným publikem.¹²³ Taylor byl v květnu v Alabamě dokonce krátce zatčen při pokusu použít vchod pro černochy.¹²⁴

Svými postoji a zásadovým chováním získávali Wallace s Taylorem sympatie černošského obyvatelstva, nicméně alespoň zpočátku nic nenasvědčovalo tomu, že tyto

¹¹⁸ Tamtéž, s. 160.

¹¹⁹ WALKER, J. S., *Henry A. Wallace...*, s. 186.

¹²⁰ SNETSINGER, John, *Truman, the Jewish Vote and the Creation of Israel*, Stanford 1974, s. 116.

¹²¹ DRUKS, Herbert, *Uncertain Friendship: the U.S. and Israel from Roosevelt to Kennedy*, Westport 2001, s. 135–158.

¹²² Jewish Virtual Library, *U. S. Presidential Elections: Jewish Voting Records*. Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/US-Israel/jewvote.html>> [vid. 2016-03-21]; MAISEL, Louis Sandy (ed.) – FORMAN, Ira N. (ed.), *Jews in American Politics*, Landham 2001, s. 153.

¹²³ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 19, 20.

¹²⁴ PETERSON, F. R., c. d., s. 112–113.

sympatie přerostou ve volební podporu. Již v lednu 1948 informoval Walter White, že Afroameričané nevěří ve vítězství třetí strany, a ačkoliv roste jejich nedůvěra k oběma velkým politickým uskupením, pravděpodobně by volili především proti republikánům.¹²⁵ Ke konci dubna Demokratickou stranu znepokojily průzkumy, podle nichž by Wallace obdržel 20–30 % černošských hlasů, nejvíce zneklidňující ale byly zprávy z Harlemu a Brooklynu naznačující 75% podporu pro Wallace. Clark Clifford proto naléhal na urychlené zrušení segregační praxe v armádě a na zavedení spravedlivé zaměstnanecké politiky v exekutivě ve snaze získat černochoy na stranu administrativy.¹²⁶

Odstranění diskriminačních opatření v ozbrojených silách a ve státní správě navrhovala již zpráva Komise pro lidská práva z roku 1947,¹²⁷ plnění ale vláda odkládala ze strachu před jižanskou revoltou.¹²⁸ Pod tlakem ze strany Wallaceova hnutí však Trumanovi nezbyval velký manévrovací prostor pro udržení dixiecratů. Vládními nařízeními z července 1948 zajistil uvedení obou opatření do praxe.¹²⁹

Vhodně zvolená politika Harryho Trumana byla jen jedním z faktorů, kvůli nimž ztrácelo Wallaceovo hnutí mezi afroamerickými voliči na přitažlivosti. Již od počátku kampaně stáli někteří z černošských vůdců včetně Whitea proti vzniku a existenci třetího politického uskupení,¹³⁰ svoji úlohu zde sehrála volební logika systému dvou stran podpořená silně negativním vztahem Afroameričanů k Deweymu a prohlubující se propojení Progresivní strany s komunisty.¹³¹ Nicméně skutečnost, že Truman nabídl v problematice rovnosti ras alespoň něco, nepochybně oslabilo Wallaceovu podporu u skupiny, do které vzhledem k jím představovanému programu mohl vkládat velké naděje.

Afroameričtí voliči se nakonec vyslovili ze 70 % pro prezidenta, jen zanedbatelné množství se jich rozhodlo podpořit Wallace – na jeho straně nestálo také ani jediné černošské periodikum. Nejprůzračněji porážku kandidáta Progresivní strany ilustrují volební výsledky

¹²⁵ WHITE, Walter, *Will Henry Wallace Get the Negro Vote* (Niles Papers), 8. ledna 1948. Dostupné na: <http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/civilrights/documents/index.php?pagenumber=1&documentdate=1948-01-08&documentid=8-4> [vid. 2016-04-11].

¹²⁶ CLIFFORD, Clark, *The Negro Vote*, 20. dubna 1948, in: MERRILL c. d., s. 184–185.

¹²⁷ Celý text zprávy s názvem *To Secure These Rights* je dostupný na stránkách prezidentské knihovny Harryho S. Trumana: <<http://www.trumanlibrary.org/civilrights/srights1.htm>> [vid. 2015-05-12].

¹²⁸ CLIFFORD, Clark, c. d., s. 184.

¹²⁹ Plný text vládního nařízení 9980 upravujícího poměry ve státní správě je dostupný zde: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78208>> [vid. 2016-04-11]; nařízení 9981 ukončující rasovou diskriminaci v armádě zde: <<http://www.trumanlibrary.org/9981.htm>> [vid. 2015-04-11].

¹³⁰ HALE, W. H., c. d., s. 242.

¹³¹ AUKEN, Cecelia van, *The negro press in the 1948 presidential election*, in: *Journalism Quarterly*, sv. 26, č. 4, 1949, s. 431–434. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1290723059?accountid=35514>>.

v Harlemu – místo očekávaného vítězství utrpěl porážku nejen od Trumana, ale i od Deweyho.¹³²

V posledních šesti měsících kampaně lze také vysledovat Trumanův posun doleva, jeho „nabídka“ se tak v této oblasti přiblížila slibům Progresivní strany.¹³³ Ačkoliv již bylo nadneseno, že toto téma nemělo velký potenciál získat hlasy pro Wallace, změna v proklamované politice demokratů pracovala proti progresivistům a nabourávala jejich newdealistickou základnu. Trumanova akceptační řeč, „řeč muže, jenž ovládl své řemeslo,“ navíc dále napomohla k sjednocení demokratického tábora. Upton Sinclair proto v otevřeném dopisu vyzval Wallace k návratu do Demokratické strany, aby „nás zachránil před dalším republikánským režimem“, neboť podle něho již neměl žádnou šanci na vítězství.¹³⁴

Stalinova hra

Vzhledem k tomu, že Wallace postavil jádro své kampaně na otázce americko-sovětských vztahů a veškeré požadavky a nabídky v této oblasti odvíjel od předpokladu v zásadě mírumilovné povahy SSSR, jeho vyhlídky ve volbách se nutně staly závislými na Stalinově postupu daleko na Starém kontinentu. Během deseti měsíců, které uplynuly od chvíle, kdy Wallace případné vstřícné kroky vůči sovětskému režimu učinil předmětem své kandidatury v prezidentských volbách, až do okamžiku, kdy voliči rozhodovali o žádoucnosti takových kroků, zasáhli Stalin a jemu poslušní do dění třemi svými činy. V únoru 1948 zaskočili svět komunistickým pučem v ČSR, v červnu vypukla Berlínská krize. V období mezi těmito násilnými akty, které jen stěží mohly vzbuzovat naděje na pokojné soužití s komunistickým světem, se „vůdce světové revoluce“ rozhodl podpořit amerického obhájce svých zájmů odpovědí na jeho otevřený dopis.

Nebudu v této kapitole opakovat obecně známé okolnosti tzv. vítězného února v Československu¹³⁵ ani základní aspekty berlínské blokády.¹³⁶ Na tomto místě je podstatná pouze Wallaceova reakce na události a způsob, jakým se promítly do věrohodnosti jeho volební nabídky. Wallaceova snaha najít pro jím hlásanou politiku nějaký „únikový východ“ z důsledků zejména československého dění – ať už jde o samotný puč nebo o následnou smrt Jana Masaryka, pak ukazuje na obtížnost jeho úlohy. Vzhledem k probíhající kampani

¹³² Tamtéž, s. 432.

¹³³ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 32.

¹³⁴ SINCLAIR, Upton, *To Henry Wallace*, in: *New Leader*, sv. 31, 11. září 1948, s. 14. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1308947271?accountid=35514>.

¹³⁵ Více viz např.: ČAPKA, František – LUNEROVÁ, Jitka, 1948: *Vítězný únor: Cesta k převratu*, Brno 2012, s. 107–133.

¹³⁶ Více viz např.: LUŇÁK, Petr, *Západ: Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1997, s. 99–100.

a pozici, kterou si v ní zvolil, nemohl přizpůsobit své názory na SSSR nově vzniklé realitě, aniž by se vzdal *raison d'etre* své kandidatury. Podstatnou úlohu sehrál také tlak amerických komunistů, kteří jej stále těsněji obklopovali.

Už v první odezvě na únorový puč označil Wallace za viníky Spojené státy, neboť jimi prováděný Marshallův plán podle něho akceleroval sovětskou snahu po zabezpečení svých hranic a sféry vlivu.¹³⁷ Ačkoliv takováto interpretace může být sama o sobě sporná, jednalo se zřejmě o autenticky Wallaceovo vysvětlení, neboť je koherentní s jím dlouho hlásanými názory. Nicméně tlak komunistů soustředěných kolem kandidáta PP zřejmě zatlačil i na tento původní, sotva protisovětský nebo protikomunistický názor. *New Leader* k tomu poznamenal: „Mluva ke svým podporovatelům a souputníkům, pustil se [Wallace – pozn. autora] do velmi mírné kritiky metod použitých československými komunisty k převzetí moci, ale mnohými byl vypískán; neschopen vydržet pískání příliš dlouho, jak ukázal již při několika příležitostech, přestal náhle mluvit v tomto duchu.“¹³⁸

Druhé Wallaceovo vysvětlení bylo konkrétnější a mnohem odvážnější, pokud jde o spekulace. Ačkoliv za viníky stále považoval Spojené státy, nařkl nyní místo Marshallova plánu přímo amerického velvyslance v Praze Laurence A. Steinhardta. Ten měl údajně připravovat v zemi pravicový puč. Toto tvrzení Wallace následně – po Steinhardových námitkách, že v době převratu ještě ani nebyl v Praze přítomen – obhajoval ve své korespondenci: Steinhardtův projev vyzývající Československo k využití Marshallova plánu těsně předcházet rezignaci „nejpravicovějších ministrů“. Takto načasovaný projev měl mít explozivní charakter – skrýval v sobě možnost, že poslouží jako poslední kapka ve snaze vyhodit komunisty z vlády, jako se tomu stalo v Itálii a Francii.¹³⁹ KSČ tedy jednala defenzivně proti americkému zásahu do vnitřních záležitostí země.

Poté, co bylo 10. března nalezeno mrtvé tělo Jana Masaryka, držel se Wallace již zcela komunistické stranické linie, když smrt československého ministra zahraničí označil za sebevraždu. Navíc naznačoval, že možným důvodem pro takový čin se mohla stát rakovina.¹⁴⁰

Zatímco usiloval o popření vztahu mezi představiteli sovětského režimu a událostmi v Československu, nálada ve Spojených státech se vyvíjela opačným způsobem. Puč

¹³⁷ YARNELL, Allan, *Democrats and Progressives: The 1948 Presidential Election as a Test of Postwar Liberalism*, London 1974, s. 58–59.

¹³⁸ HARRINGTON, Donald, *Wallace and Liberalism*, in: *New Leader*, sv. 31, 8. května 1948, s. 3. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1308965702?accountid=35514>.

¹³⁹ WALLACE pro Arthura Hayse Salzbergera, 24. března 1948. Dostupné z: <http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/42134>.

¹⁴⁰ WALKER, J. S., *Henry A. Wallace...*, s. 187.

nepochybně napomohl prosazení realizace Marshallova plánu v Kongresu¹⁴¹ a působil i na veřejné mínění. Ani podporovatelé Wallaceovy kandidatury zřejmě plošně nepřejali argumentaci bývalého viceprezidenta. V dubnu 1948 se podle průzkumů Gallupova ústavu 47 % z nich vyslovovalo pro Marshallův plán. „Nejspíš nemají všechna fakta,“ komentoval výsledky ankety Wallace.¹⁴²

Stupňující se napětí mezi západním světem a blokem socialistických zemí Wallace znepokojovalo do té míry, že se v květnu rozhodl formulovat možné styčné body příštího jednání mezi USA a SSSR v otevřeném dopise adresovaném Stalinovi. Dopis byl inspirován výměnou stanovisek mezi americkým velvyslancem v Moskvě Walterem Bedell Smithem a Vjačeslavem Molotovem, která zamrzla po záměrném zveřejnění obsahu tajného jednání ze strany SSSR.¹⁴³

K ukončení studené války mělo podle Wallaceova listu dojít na základě následujících šesti kroků: omezení zbrojení a zákaz zbraní hromadného ničení, zastavení dodávek zbraní jednoho národa druhému, zajištění neomezeného obchodu mezi oběma státy (kromě válečného obchodu), umožnění svobodného pohybu občanů, studentů a novinářů mezi oběma zeměmi, realizace svobodné výměny vědeckých informací a materiálů a znovuuštění UNRRA nebo založení jiné agentury OSN zajišťující distribuci mezinárodní pomoci. Dále mělo podle pisatele dojít k podepsání mírové smlouvy se znovusjednoceným Německem a s Japonskem, stažení ruských i amerických sil z Číny a Koreji, mírovému využití jaderné energie, oboustranné deklaraci absence zájmu na narušování územní integrity jiného národa a ustanovení *modus vivendi* mezi oběma velmocemi. Wallace předpokládal, že se časem ukáže, který ekonomický systém je lepší a vyvine se evolučně; opět předjímal příchod „století obyčejného člověka“.¹⁴⁴

Zatímco ve Spojených státech nevzbudil samotný dopis přílišný rozruch, ruský tisk mu věnoval velkou pozornost. *Izvestia* jej označila za „enormně pozitivní a radostný fakt

¹⁴¹ PATTERSON, James, *Grand Expectations: United States 1945-1974*, Oxford 1996, s. 132.

¹⁴² Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 14.

¹⁴³ Viz např. WALKER, J. S., „No More Cold War”: *American Foreign Policy and the 1948 Soviet Peace Offensive*, in: *Diplomatic History*, sv. 5., č. 1, leden 1981, s. 75. Dostupné z: <<http://dh.oxfordjournals.org/content/5/1/75.short#>>.

¹⁴⁴ WALLACE, H. A. pro Josifa V. Stalina., 11. května 1948. Dostupné z: <<http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/42369>>.

ve vztazích mezi dvěma skvělými lidmi“.¹⁴⁵ O několik dní později, 17. května,¹⁴⁶ Stalin Wallaceovi odpověděl v rozhlasovém vystoupení.

Dopis označil za „ten nejdůležitější dokument“ s vysvětlením, že se nejedná jen o deklaraci, nýbrž že přináší konkrétní plán. Některé záležitosti podle něho potřebovaly upravit, ale to pro onen okamžik nepovažoval za podstatné. Pro případ, že by se americká vláda s obsahem listu ztotožňovala, pokládal ho za dobrý základ pro další jednání.¹⁴⁷

Jeho reakce vzbudila ve Spojených státech vyšší pozornost než původní dopis. Zatímco FBI zvažovala Wallaceovo stíhání na základě Loganova zákona¹⁴⁸ – legislativního opatření z konce 18. století, které zakazovalo nepověřeným občanům vyjednávat se zahraničními vládami – americká veřejnost se většinově vyslovovala pro jednání. Wallace sám byl ochoten vzdát se své kandidatury a tato jednání vést.¹⁴⁹

Trumanova administrativa po Smith Bedellově pokusu zřejmě nepovažovala návrhy sovětského vůdce za nic než prázdnou proklamaci, jež „má primárně za úkol zmást Ameriku, propůjčuje zdání substance vakuu Wallaceových deklarací o zahraničních záležitostech a tím oslabuje americkou politiku.“¹⁵⁰ V oficiálním vyjádření uvedla, že obsah návrhů není bilaterální záležitostí, týká se také dalších zemí a jednání v OSN často brzdí právě SSSR.¹⁵¹

Absence vstřícné reakce na Stalinovo zdánlivé gesto dobré vůle Trumanovy uškodilo dvakrát – zklamal naděje americké veřejnosti na mírové urovnání studenovělečnického konfliktu¹⁵² a definitivně si odcizil Wallace, o jehož možném návratu do demokratického tábora se stále spekovalo.

¹⁴⁵ United States Department of State, *Foreign Relations of the United States, 1948: Eastern Europe; The Soviet Union*, 1948, s. 871. Dostupné z: <<http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=header&id=FRUS.FRUS1948v04>>.

¹⁴⁶ Stalinovu odpověď datují podle FRUS, University of Iowa ji s otazníkem přidělila datum 11. května, tedy datum Wallaceova otevřeného dopisu. Teprve 12. ale dopis přetiskly *New York Times*, odpověď musela následovat až po té.

¹⁴⁷ STALIN, J. V. pro H. A. Wallace., 11. ? května 1948 (17. května 1948). Dostupné z:

<<http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/42371>>. Při shrnování obsahu Wallaceova dopisu Stalin „opomenul“ jmenovat body ohledně svobodného pohybu občanů a výměny vědeckých informací.

¹⁴⁸ CULVER, J. C. – HYDE, J., c. d., s. 477.

¹⁴⁹ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 14. Spekulace listu *New Leader*, že Wallace před formulováním svého dopisu obdržel od ukrajinského komunisty Dmitrije Manuilského písemné instrukce ohledně toho, co by měly návrhy obsahovat, zřejmě zůstaly menšinovým názorem. Žádné takové pokyny se ve Wallaceově korespondenci nedochovaly a považují za pravděpodobné, že Wallace jednal zcela o své vůli. Spekulace se objevila zde: DENNEN, Leon, *Who Guides Wallace?*, in: *New Leader*, sv. 31, 19. června 1948, s. 6. Dostupné z:

<<http://search.proquest.com/docview/1308966640?accountid=35514>>.

¹⁵⁰ United States Department of State, *Foreign Relations...*, s. 871.

¹⁵¹ The Department of State, *Bulletin*, 30. května 1948, s. 705. Dostupné z:

<<https://archive.org/stream/departmentofstatx1848unit#page/704/mode/2up>>.

¹⁵² WALKER, J. S., *Henry A. Wallace...*, s. 195.

Situace v Německu na druhou stranu progresivnímu kandidátovi na prezidenta i straně, která se právě utvářela na kongresu ve Filadelfii, citelně ublížila. Stala se i předmětem Wallaceova projevu ke stranickému sjezdu, proneseném krátce po obdržení oficiální nominace. „Oči celého světa se nyní upírají na hořící bod studené války – Berlín. Berlín se nemusel stát. Berlín se nestal. Berlín byl způsoben. [...] S veškerou upřímností vás ujišťuji, že kdybych byl prezidentem já, nebyla by tu dnes žádná berlínská krize.“¹⁵³ Američtí občané však dali přednost Trumanově berlínské krizi a jeho ráznému řešení v podobě leteckého mostu před Wallaceovou kapitulací na prosazování amerických zájmů v Evropě.

Tlak komunistů

V průběhu roku 1948 se Wallaceovo hnutí postupně transformovalo na hnutí v zásadě komunistické. Kořeny účelné infiltrace sahají až na tajnou schůzku členů CPUSA v prosinci 1947 a na konečném úspěchu levicových radikálů se podílela jak jejich vlastní cílevědomá činnost, tak časté dezerce nekomunistických podporovatelů z tábora progresivistů. Wallace i Taylor hlásali toleranci k politickému smýšlení každého jednotlivce a podcenili přitom význam komunistů nikoliv jako vyznavačů konkrétní ideologie, ale jako organizované skupiny řízené zahraniční mocností s nepřátelskými úmysly vůči světu, který obývali. Taylor s veškerou naivitou dělil tyto následníky Sovětského svazu na rudé, usilující o násilný převrat, a růžové, tedy mírumilovné. Zatímco jejich voliči měli mít mezi sebou výhradně zástupce růžových, rudí podle něho volili Deweyho, neboť potřebovali další „hooverovskou krizi“ jako katalyzátor revoluce.¹⁵⁴ Wallace se často vyjadřoval v podobném duchu – zdůrazňoval názorovou pluralitu uvnitř komunistického tábora, aniž by si uvědomoval, že taková pluralita je v přímém rozporu s prací internacionály.

Uvnitř „Gedeonovy armády“,¹⁵⁵ jak Wallace pojmenoval „malou, leč vroucí“ skupinu svých následovníků,¹⁵⁶ od počátku působili komunisté ve snaze prosadit prostřednictvím manipulace hnutí své bezprostřední cíle, především porážku Marshallova plánu. Protože jimi „podporovaný“ kandidát v minulosti vykazoval jistou názorovou nekonzistentnost, obávali se někteří příslušníci radikální levice možnosti, že by se časem postavil proti nim. Tato problematika byla vznesena na výše zmiňované schůzce z konce roku 1947, s nadějí, „že [Wallace – pozn. autora] může být udržen tak dlouho, jak dlouho jej komunisté budou obklopovat a pracovat na něm. Řešení bylo takové, že „do té míry, do jaké ho obstoupíme,

¹⁵³ Research Department of Progressive Party, c. d., s. 257.

¹⁵⁴ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 15.

¹⁵⁵ Gedeon je jedním ze starozákonních proroků; jeho boj s midiantskými utiskovateli židovského národa je zachycen v Knize Soudců. Armáda, kterou na popud Hospodina vedl do bitvy, se vyznačovala především malým počtem bojovníků – to proto, aby zásluhy za vítězství mohly být připsány jedině Bohu, nikoliv síle válečníků.

¹⁵⁶ HALE, W. H., c. d., s. 242.

zůstane pevný.“¹⁵⁷ Ve výsledku se jim podařilo nejen názorově ovládnout Progresivní stranu, jak bylo popsáno v předchozí kapitole, ale i korigovat smýšlení a veřejné projevy Henryho Wallace.¹⁵⁸ „Henry je ztracená duše,“ vysvětloval jeden z odborových vůdců. „Komunisté provozují nejkomplexnější komornické služby na světě. Píší vaše projevy, přemýšlí za vás, zásobí vás potleskem a nafukují vaše ego.“¹⁵⁹ *New Leader* si v říjnu 1948 povšiml, že z veřejných vyjádření kandidáta Progresivní strany vymizela jakákoliv kritika sovětského režimu – namísto ní se začaly objevovat ostré výroky proti Americe a demokracii.¹⁶⁰ Když na jaře vyšla Wallaceovi připsaná kniha Ke světovému míru (*Toward World Peace*, 1948), spekulovaly noviny, že za jejím původem stojí skupina lidí blízká CPUSA. „Tyto kapitoly mají veškeré vlastnosti mlhavého, spílajícího a halucinogenního Henryho,“ psaly. „Čím demokratičtější země a čím bližší naší vlastní pevnině, tím horší je hodnocení její vládnoucí skupiny.“¹⁶¹

Sílicí dojem bašty komunistických idejí a internacionalistického způsobu uvažování a práce, jenž hnutí v pozadí Wallaceovy kandidatury vzbuzovalo a jenž pronikalo do novinových článků a veřejného povědomí, odrazovalo liberály a snílky, osoby ideologicky nejbližší původním východiskům Roosevelta obdivovatele a spolupracovníka. V dubnu 1948 se po ostrém útoku Phillipa Muraye, prezidenta CIO, zády k progresivistické nabídce postavil ze své většiny průmyslový odborový svaz, na konci května po vítězství radikálů ve sporu ohledně podoby sjezdu odešel dosavadní vůdce pro-wallaceovských sil Charles A. Graham, v létě opustila řada funkcionářů místní organizace progresivistického hnutí v Coloradu a Novém Mexiku. Svoji podporu straně odepřel i jeden z předních činitelů v počátcích Wallaceova hnutí, Rexford Tugwell, a další čelní zástupci významných odborových organizací.¹⁶² S odchodem nekomunistů dále zesílil vliv komunistů.¹⁶³ V říjnu tisk informoval, že „velká část [Wallaceových – pozn. autora] podporovatelů má dlouhý a notorický záznam příslušnosti ke komunistické straně – takoví muži jako Lee Presman, John

¹⁵⁷ FRIENDLY, Alfred, *Reds Picked Wallace to Run, May Quit Him* (Washington Post, 2. května 1948, s. B–5), in: MERRILL, D. (ed.), c. d., s. 636.

¹⁵⁸ SCHAPSMEIER, E. L. – SCHAPSMEIER, F. H., c. d., s. 184.

¹⁵⁹ PETERSON, J., c. d., s. 157.

¹⁶⁰ COREY, Lewis, *What Is Henry Wallace?: 3. The Betrayal of Democracy*, in: *New Leader*, sv. 31, 16. října 1948, s. 7. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1308952129?accountid=35514>> [vid. 2015-06-12].

¹⁶¹ BOHN, William E., *The Home Front: Henry Wallace and God*, in: *New Leader*, sv. 31, 1. května 1948, s. 2. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1308951020?accountid=35514>> [vid. 2015-06-12].

¹⁶² Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: Last Seven...*, s. 1–2, 4, 17.

¹⁶³ HALE, W. H., c. d., s. 245.

Abt a Paul Robeson.¹⁶⁴ Eleanor Rooseveltová se dala slyšet, že Wallace „byl oklamán Stalinem“.¹⁶⁵ Progresivní strana se tak dostala do koloběhu, jehož dvojím výsledkem bylo zesílení vlivu sovětským svazem řízené radikální levice a úbytek podpory mezi obyvatelstvem Spojených států.

Porážka

Kampaň, poskládaná především z obdivuhodného množství veřejných vystoupení,¹⁶⁶ narážela často na nepřátelská gesta za hranicí demokratického projevu – následníci progresivistického hnutí čelili urážkám ze strany fašistů, jeden z profesorů ztratil své místo, protože se ujal vedení Wallaceova výboru, C. B. Baldwin byl fyzicky napaden, indianopoliské hotely odmítali vpustit Wallace.¹⁶⁷ Na druhou stranu netrpěla finančními problémy – zřejmě díky komunistickému zajištění v pozadí. Do října 1948 Progresivní strana vybrala a utratila přes 500 tisíc dolarů¹⁶⁸ a navzdory Wallaceově proklamaci, že agitace bude placena „nikláky, desetníky a dolary ‚malých lidí Ameriky‘“, vysoký podíl na ní měly příspěvky přesahující tisíc dolarů – během prvních dvou měsíců vybral více takových částek než demokraté a republikáni dohromady a na rozdíl od svých velkých soupeřů dosáhlo hnutí třetí strany v tomto období na samotný strop finanční podpory – pět tisíc dolarů, a to hned ve čtyřech případech. Jedním z velkých dárců byl Frederic V. Field,¹⁶⁹ prapranuk železničního magnáta, vyděděný pro své levicové smýšlení a spjatý s různými socialistickými organizacemi natolik, že se později stal objektem tažení senátora Josepha McCarthyho.

Přízeň komunistů ale nemohla vyvážit ztrátu podpory u ostatních skupin obyvatelstva. V Illinois,¹⁷⁰ Nebrasce a Oklahomě se straně vůbec nepodařilo splnit zákonná opatření nutná pro postavení vlastního kandidáta a konečný výsledek, 1 157 930, tedy 2,37 % hlasů pro Wallace, nepochybně byl zklamáním. Ze špatných výsledků progresivistů těžil Truman, který si s podporou 49,5 % voličů udržel prezidentský post.¹⁷¹ V gratulačním dopise, který mu

¹⁶⁴ CHAMBERLIN, William Henry, *Where the News Ends: The Wallace Communist Front*, in: *New Leader*, sv. 31, 2. října 1948, s. 16. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1308960015?accountid=35514>> [vid. 2015-06-12].

¹⁶⁵ KARABELL, Zachary, *The Last Campaign: How Harry Truman Won the 1948 Election*, New York 2000, s. 125.

¹⁶⁶ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: First Three...*, úvod, s. 1.

¹⁶⁷ Tamtéž, Wallace – Civil Rights, s. 1.

¹⁶⁸ CHAMBERLIN, W. H., *Where the News Ends: Wallace's Appeasement Fantasy*, in: *New Leader*, sv. 29, 28. září 1946, s. 16. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1308948497?accountid=35514>> [vid. 2015-06-12].

¹⁶⁹ Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: First Three...*, Same of Gideon's Angels, s. 1–2.

¹⁷⁰ Nepřipuštění Progresivní strany do voleb ve státě Illinois bylo minimálně sporné. Ačkoliv soud rozhodl, že strana podmínky splnila, nevydal nařízení, které by jí účast v hlasování zaručovalo. Nakonec byla odmítnuta s odůvodněním, že rozhodnutí přišlo příliš pozdě, než aby bylo možné vytisknout nové hlasovací lístky. Viz: SCHMIDT, K. M., c. d., s. 128.

¹⁷¹ Counting the Votes, c. d..

jeho bývalý ministr obchodu zaslal, jej poražený protikandidát vyzýval k urovnání vztahu mezi USA a SSSR. „Nyní poprvé vystupuješ [...] s mandátem od lidí – od farmářů, dělníků, hospodyněk, černochů a od lidí s hlubokým a oprávněným zájmem o Izrael. Nemůžeš splnit jejich očekávání, aniž bys neprodleně ukončil studenou válku.“ Odvolával se na svůj dopis Stalinovi, a ačkoliv připouštěl, že Progresivní strana zůstane nezávislou, nabízel prezidentovi veškerou pomoc při zajištění světového míru a rozvoji pokrokové Ameriky.¹⁷²

¹⁷² WALLACE, H. A. pro H. S. Trumana., 5. listopadu 1948. Dostupné z: <<http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/42900>>.

KAPITOLA ČTVRTÁ

HENRY WALLACE NA VÝCHODĚ

„Přítel Československa“ a „symbol svobody“: Henry Wallace, Čechoslováci a krajané

Mnohem dříve, než se Henry Wallace stal prezidentským kandidátem, a před tím, než únorový puč svázal Československo s Wallaceovou protitrumanovskou rétorikou, přestal být americký politik mezi Čechy a Slováky neznámou osobností. Nehledě na to, že se ještě coby Rooseveltův viceprezident setkal s Edvardem Benešem na jeho americké cestě roku 1943,¹⁷³ o jeho nemalé popularitě minimálně v československých kruzích levicových vypovídá zdravice Svazu české mládeže Česká Lípa zaslaná mu prostřednictvím československého velvyslanectví ve Washingtonu krátce po jeho nucené rezignaci z pozice ministra obchodu v září 1946. „Zdravíme Tě [...] – symbole demokracie a svobody, jež nám byla upírána po dlouhých sedm let.“¹⁷⁴

V pravidelných čtvrtletních zprávách o politické situaci v zemi ponechávali od roku 1947 členové československé diplomatické mise v USA poměrně velký prostor Wallaceově roztržce s vládou, od jejích prvních nejistých náznaků na jeho americkém turné po oficiální ohlášení kandidatury.¹⁷⁵ Ačkoliv jeho šance nebyly vždy hodnoceny stejně, většina zpráv jej označovala přibližně jako „kandidáta, který roku 1948 vůbec nemá ani nejmenší naděje na zvolení prezidentem“.¹⁷⁶ Obvykle mu proto byla věnována pozornost především z hlediska

¹⁷³ LUKEŠ, Igor, *Československo nad propastí: Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945–1948*, Praha 2014, s. 46. Viz také: BENEŠ, Edvard, *Paměti: Od Mnichova k nové válce*, Praha 1948, s. 272.

¹⁷⁴ Svaz české mládeže Česká Lípa pro Henryho Wallace, 22. září 1946, respektive Československé velvyslanectví ve Washingtonu pro Henryho Wallace rukou Josefa Hanče, 15. října 1946. Dostupné v Archivu Ministerstva zahraničních věcí (AMVZ), Zahraniční úřad – USA, k. 69. Wallace v odpovědi uvedl, že „je povzbuzující vidět, že mladí lidé mohou opět promluvit za svobodu, mír a demokracii. Přeji si, aby tito lidé věděli, že zatímco pracují pro mír a svobodu za mořem, já budu pracovat na této straně pro totéž. Oni a já, a jiní, musíme vybudovat jediný svět.“ Viz WALLACE, H. A. pro Josefa Hanče, 8. listopadu 1946. Dostupné tamtéž.

¹⁷⁵ Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu, *II. periodická zpráva za duben–červen 1947*, 2. července 1947; *III. periodická zpráva za červenec–září 1947*, 1. října 1947; *IV. periodická zpráva za říjen–prosinec 1947*, 3. ledna 1948. Vše dostupné v AMVZ, Politické zpravodajství – Washington, 1947. Wallace se dotýkaly také další zprávy velvyslanectví pro Ministerstvo zahraničních věcí. Pozoruhodně objektivní série článků Josefa Hanče o sovětsko-amerických vztazích, která zahrnují i informace o Wallaceových výrociích na dané téma a o jeho výměně dopisů se Stalinem, je dostupná i zde: DEJMEK, Jindřich, *Americko-sovětské vztahy na jaře 1948 očima československého diplomata Josefa Hanče*, in: Slovanské historické studie, sv. 34, 2009, s. 167–202.

¹⁷⁶ Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu, *Politická zpráva č. 124/ 47*, 30. prosince 1947. Dostupné tamtéž. O něco nadějnější tón byl zvolen Hančem po Isacsonově vítězství ve 24. volebním okrsku New Yorku, jež český diplomat považoval za „začátek nové epochy v historii Wallaceovy prezidentské kampaně.“ Ačkoliv stále nepřipouštěl možnost Wallaceova presidentství po volbách 1948, v případě, že by newyorské záležitosti dokázal kandidát využít k vybudování pevné a rozvětvené stranické organizace, odhadoval jeho vyhlídky na 10–12 milionů získaných hlasů oproti 800 tisícům v opačném případě. Viz: Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu rukou Josefa Hanče, *Politická zpráva č. 16/ 48: Wallaceovo hnutí – dnešní stav a perspektivy*, 10. března 1948. Dostupné v AMVZ, Teritoriální odbory – obyčejné, k. 42. Zkoumány byly také šance progresivistů na proměnu Demokratické strany, a to především před založením třetí strany. Ani v tomto ohledu jim ale nebyly dávány velké naděje, a to ani během Wallaceovy úspěšné cesty po USA roku 1947. Viz: Konzulát Československé republiky v San Franciscu pro Ministerstvo zahraničních věcí, *Wallace a politický vývoj v západních Spojených státech*, 22. května 1947. Dostupné v AMVZ, Teritoriální odbory – obyčejné, k. 22. Českoslovenští odborníci

poměru sil mezi republikány a demokraty. Juraj Slávik¹⁷⁷ se ale u jeho osobnosti zastavil a popsal jej nejenom jako obhájce spolupráce se Sovětským svazem a zastávce malého člověka proti velkým podnikům, ale i jako „přítele Československa“.¹⁷⁸ Za touto reputací zřejmě stála Wallaceova dobrá obeznámenost s realitami a s poměry středoevropské země a nehrála svoji roli jen v úvahách velvyslance, ale nepochybně se odrazila i v silném zastání, které kandidát třetí strany získal mezi československými krajany usazenými ve Spojených státech. Takto referoval Josef Hanč o situaci mezi chicagskými Američany s českými či slovenskými kořeny v únoru 1948:

„Československá krajanská skupina jest dosud rozdělena: lze říci, že by u ní měl, a v případě kandidatury, že u ní bude mít největší úspěch H. Wallace. Projevuje se to jak v rozhovorech s našimi krajany, tak i v krajanských organizacích a spolcích. Na schůzích a masových projevech H. Wallace v Chicagu bylo viděti množství krajanů. Jeho obliba jest přitom veliká nejenom v krajanských kruzích dělnických, ale i intelektuálních, v kruzích obchodních, lékařských a právnických.“¹⁷⁹

Za základní kámen širšího odklonu českých a slovenských obyvatel Chicaga od Demokratické strany¹⁸⁰ Hanč považoval „kontrast osobností mezi osobou F. D. Roosevelta a H. Trumana“, nový, méně pro-lidový přístup v domácí politice a zejména změnu v zahraniční politice USA, „a sice jak v poměru k Sovětskému svazu, v poměru k Německu, Velké Británii, věci řecké a v nemalé míře i věci československé“, což obnášelo zejména odmítnutí půjčky Československu americkou vládou.¹⁸¹

dokonce dlouho pochybovali, že by mohlo dojít k vytvoření třetí strany. Viz: Ministerstvo vnitra pro Ministerstvo zahraničních věcí, *Wallace – návštěva Evropy*, 13. února 1947. Dostupné v AMZV, Teritoriální odbory – obyčejné, k. 24.

¹⁷⁷ Juraj Slávik byl už v období První republiky silnou osobností politických stran agrárního zaměření, působil jako ministr zemědělství (1926) a ministr vnitra (1929–1932). Již v této době proslul svými antikomunistickými postoji. Během druhé světové války byl členem Československého národního výboru v Paříži a exilové vlády v Londýně. Jako velvyslanec ve Washingtonu pracoval od roku 1946, v březnu 1948 tuto pozici opustil na protest proti únorovým událostem. Zůstal v zahraničí a podílel se na organizaci československého exilu.

¹⁷⁸ Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu, *Politická zpráva č. 8/48: Kandidáti na presidentství 1948*, 20. ledna 1948. Dostupné tamtéž.

¹⁷⁹ Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu rukou J. Hanče, *Politická zpráva č. 13/48: Kandidatura H. A. Wallace – čs. krajané v Chicagu a volby 1948*, 10. února 1948. Dostupné tamtéž. Hanč dodal, že: „H. Wallace není oblíben snad jen v kruzích blízkých vedení Demokratické strany, v kruzích krajanských 4. a 5. generace, kterým při jejich americkém konservativismu se jeví H. Wallace již jako něco radikálně cizího, a pak ovšem u některých kruhů katolických jak českých, tak i slovenských, kterým jest příliš nepříjemný jeho názor v zahraniční politice, jmenovitě pokud jde o Sovětský svaz.“ Nejistota ohledně toho, zda Wallace skutečně bude kandidovat, se ve výše citovaném textu vztahuje na pověsti, že je cílem Wallaceovy kampaně podpořit v poslední chvíli Demokratickou stranu a přilákat tak k ní některé Wallaceovy zastávce v republikánském táboře.

¹⁸⁰ Kořeny tradiční podpory Demokratické strany mezi československými krajany v Chicagu sahají do období let 1931–1933, kdy městu starostoval Antonín Čermák (Anton Cermak), původem z tehdy ještě rakousko-uherského Kladna. Tento představitel demokratů obsadil mnoho funkcí svými krajany a získal si za to vděčnost komunity. Její pro-demokratické postoje pak nevymizely ani po úspěšném atentátu na starostu roku 1933. Viz: tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž. Příklon krajanů k Wallaceovi byl široce komentován zřejmě především kvůli obavám, že zhorší postavení demokratů a republikánů s českým nebo slovenským původem uvnitř jejich stran, neboť odhalí, že nedokážou své krajany kontrolovat.

Wallacem představované postoje, jeho vztah k Československu, považovaný za přátelský, a další důvody tedy přinášely kandidátovi Progresivní strany prestiž mezi obyvateli Československa i mezi Čechy a Slováky žijícími za oceánem. Protože získal jejich sympatie, stal se obzvláště vhodným nástrojem komunistické propagandy v Československu. Podobným způsobem jej využívaly i ostatní země východního bloku včetně Sovětského svazu.

„Diamant na hromádce škváry“: Henry Wallace a komunistická propaganda

Levicový tisk a rozhlas v zemích východního bloku věnovaly Wallaceovi a jeho kandidatuře značný prostor a kromě objektivního informování o jeho úloze v americké politice měly pro něho zjevně dvě využití. Zaprvé jim jeho kritika americké vlády a přívětivá slova o poměrech v Sovětském svazu a jeho satelitech sloužila jako podpora pro jejich vlastní argumenty podléhající stranické linii a jako obhajoba činů jejich socialistických vlád. Souhlasný hlas ze zámoří, a tedy z nepřátelského tábora snadno dodával jejich postojům nádech legitimacy. Zadruhé posloužil v marxistické dichotomii „reakcionářská administrativa versus prostý lid“ jakožto reprezentant údajných obyčejných lidí, bouřících se proti nadvládě starých pořádků dvou stran. Tímto způsobem obratně obcházely skutečnost, že Američané včetně velké části dělnictva jsou v zásadě protikomunističtí. Na druhou stranu je to stavělo před nutnost vysvětlit přijatelným způsobem debakl progresivního kandidáta ve volbách.

Henry Wallace a kritika americké administrativy

Wallaceovými názory se zabývaly předchozí kapitoly této práce. Aniž bych je tedy zbytečně opakovala, konstatuji na tomto místě pouze, že nepochybně skrývaly užitek pro východoevropské režimy a jejich mediální opory – a to i bez jakékoliv větší selektivity pokud jde o to, co iowský politik říkal. Jeho jméno se při různých příležitostech objevovalo v levicovém tisku poměrně často, uvážíme-li, že od roku 1946 vystupoval pouze jako soukromá osoba bez jakékoliv politické funkce. Jeho výroky často zdobily nejrozličnější informace o politickém dění ve Spojených státech a umožňovaly tak uvádět kritické hodnocení bez nutnosti explicitně je připsat původci sdělení. Stejně tak se objevovaly jeho komentáře k situaci v Sovětském svazu a jeho satelitech namísto všeho, co by tamní vlády samy mohly říci na svoji obhajobu. Za tuto „službu“ odměňovala se levicová a komunisty ovládaná média Wallaceovi nekritickým pohledem na jeho roztržku s Demokratickou stranou. Jediný titul v Československu, který vyjádřil pochybnosti o dopadech jeho působení, zanikl

spolu s československou demokracií.¹⁸² Pro jiné představoval „muže čisté minulosti a otevřeného hledí i mluvy“,¹⁸³ „drahokam na hromádce škváry“ který „jediný vyslovuje jasné myšlenky, [...] jediný má program, ukazuje poctivě fakta a říká, jak na to“,¹⁸⁴ „jediný hájí zájmy prostého Američana“.¹⁸⁵

Není tak například překvapující, že československý poúnorový tisk zveřejnil jeho obvinění namířená proti Steinhardtovi jakožto údajnému osnovateli pravicového puče,¹⁸⁶ často také byly citovány jeho výroky na obranu pronásledovaných amerických komunistů. V tomto případě Wallace posloužil dvakrát: protože některá obvinění se týkala jeho podporovatelů, vystupoval v roli žalobce i poškozeného.¹⁸⁷ Nejprizmatičnější však je užití jeho komentářů ve věci sovětsko-amerického vztahu, jenž je také předmětem této práce. Wallaceův postoj, jenž mohl mít svoji funkci v rámci americké diskuze,¹⁸⁸ pomáhal v socialistických zemích, kde diskuze narážela na své limity, jednoznačně vyzvednout mírovou úlohu Stalinovy „říše“ proti domnělému militarismu Spojených států.

Na stránkách prokomunistického tisku se tedy Wallace stal prvním, kdo pochopil nebezpečí myšlenky zatlačování,¹⁸⁹ jeho prostřednictvím byla kritizována Trumanova všeobecná branná povinnost¹⁹⁰ a způsob, jakým američtí generálové a finančníci z Wall Street

¹⁸² Křesťansky orientovaný politický týdeník Lidové demokracie s názvem Obzory přetiskl z britského tisku kritické ohlasy Wallaceovy návštěvy ostrovů v roce 1947. Text vinil Wallace, že úmyslně zjednodušuje zahraničněpolitické záležitosti a dělá tak „bláznů z drobného člověka, kterému chce sloužit“. Jeho naivní politika pak podle článku nahrávala Molotovovi. Viz *Anglický hlas o Wallaceovi*, in: Obzory, 3. května 1947, s. 237.

¹⁸³ *USA bojují o prezidenta*, in: Mladá fronta, 9. března 1948. Dostupné v Národním archivu (NA), Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv (MZV-VA), k. 969.

¹⁸⁴ *Americké volby ve znamení fašismu*, in: Práce, 31. října 1948. Dostupné tamtéž.

¹⁸⁵ *Lhostejnost amerických voličů*, in: Lidové noviny, 12. října 1948. Dostupné tamtéž.

¹⁸⁶ *H. Wallace obviňuje velvyslance Steinhardta*, in: Rudé právo, 17. března 1948, s. 1. *Wallace trvá na obvinění Steinhardta*, in: Rudé právo, 18. března 1948, s. 1.

¹⁸⁷ Velká pozornost byla v tomto ohledu věnována Mundtovi, respektive Mundt–Nixonovu tzv. protikomunistickému zákonu, který nařizoval americkým komunistům registraci a znemožňoval jim pracovat ve státní správě. Československý tisk předpokládal, že zákon bude použit i proti podporovatelům Henryho Wallace. Viz např. *Mlčení je zradou*, in: Lidové noviny, 25. srpna 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 985. Wallaceova kritika zákona např.: *Mundtův zákon nastolí diktaturu v USA*, in: Svobodné noviny, 2. června 1948. Dostupné tamtéž. Dalším široce diskutovaným tématem bylo zatčení komunistických vůdců. Wallaceova kritika tohoto kroku např. zde: *Henry Wallace protestuje*, in: Lidová demokracie, 23. srpna 1948. Dostupné tamtéž. Noviny často dávaly do souvislosti toto zatčení s právě probíhajícím ustavujícím sjezdem Progresivní strany. Nazývaly jej americkým pokusem o požár říšského sněmu, neboť podle nich šlo o pokus odvést pozornost od úspěchu vznikajícího politického uskupení. Viz např. *Americký pokus o požár Reichstagu*, in: Práce, 27. srpna 1948. Dostupné tamtéž. Informace se týkaly též činnosti Výboru pro neamerickou činnost, v souvislosti s Wallacem například pokud šlo o obvinění Katherin Hepburnové, jež kandidáta PP podpořila. Viz: *Komedie s „vyšetřováním“ neamerické činnosti*, in: Práce, 23. října 1948. Dostupné tamtéž.

¹⁸⁸ Glen Taylor jednou prohlásil, že není třeba, aby kritizoval SSSR, neboť v senátu je nejméně 90 jiných lidí, kteří jsou ochotni dělat to každý den. Viz: PRATT, W. C., c. d., s. 10. V rámci takové logiky mohly na půdě USA fungovat i nekritické výroky Wallaceovy; není však třeba dodávat, že ve východoevropském prostředí se jeho a Taylorova obhajoba Sovětského svazu ocitla ve zcela jiné situaci.

¹⁸⁹ PACÁK, Václav, *Boj o mír*, in: Právo lidu, 8. ledna 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 543.

¹⁹⁰ *Truman vyvolává válečnou hysterii*, in: Rudé právo, 19. března 1948, s. 2.

nakládali s atomovou pumou,¹⁹¹ a jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, východoevropské režimy plně využily velký propagační potenciál jeho krátké korespondence se Stalinem.¹⁹² Na tomto místě mu bylo vytknuto pouze to, že se snaží postavit nad oba tábory bez předsudků – naráží tedy na válečné propagandisty na obou stranách, ačkoliv v SSSR žádní nejsou.¹⁹³ Od okamžiku, kdy se Wallace začal kriticky vyslovovat o Marshallově plánu, a to ještě v době, kdy jeho realizaci podporoval, pronikl do zpravodajství i v rámci tohoto tématu:

„Willice (sic!) však trvá na svých pochybnostech o účinnosti Marshallova plánu: „Nemám rozhodně žádnou důvěru v jakýkoliv plán, který staví západní Evropu proti východní Evropě. Použijeme-li svých miliard k nátlaku na vlády a národy, nezískáme nic než nenávist. Reakcionáři nás budou milovat, protože se domnívají, že chráníme jejich kůži. Dělníci nás budou nenávidět, protože se domnívají, že se snažíme udržet nebo nastolit reakční vlády a ovlivnit hospodářský systém Evropy ve prospěch Wall Streetu.“¹⁹⁴

Pozdější ostřejší kritika jen více vyhovovala. „Skutečnost, že jeho jádrem je Trumanova doktrína, činí z něho plán pro vměšování do hospodářských, sociálních a politických záležitostí států, přijímajících pomoc,“¹⁹⁵ citovalo jej Rudé právo. „Prohlásil, že monopolisté amerického Wall Streetu proměnili původní Marshallův plán na nástroj k rozložení Evropy,“¹⁹⁶ psalo Právo lidu. Podobné komentáře se v tisku napříč tituly objevovaly po celý rok 1948, s občasným přispěním některého z prosovětských prohlášení Glena Taylora.¹⁹⁷

Henry Wallace jako reprezentant skutečného amerického lidu

Komunistická terminologie chápala „vládu reakcionářů“ jako protikladnou k vůli a zájmům lidu. Jakkoliv východoevropským režimům nevyhovovala Trumanova politika a politika případné nové republikánské administrativy už vůbec ne, americký pracující lid, jenž měl podle marxistické terminologie všude na světě obdobné zájmy, nepojímaly jako svou vládou reprezentovaný. Protože Wallaceovy názory se jim zamlouvaly lépe a též progresivistický program se více blížil zásadám socialismu, titulovaly uchazeče třetí strany

¹⁹¹ Wallace o atomové pumě, in: Lidové noviny, 9. října 1948, s. 3.

¹⁹² Např. Wallace žádá okamžitou akci, in: Rudé právo, 13. května 1948, s. 2. *Generálissimus Stalin odpovídá Henrymu Wallaceovi*, in: Rudé právo, 19. května 1948, s. 1. *Po Stalinově dopisu Wallaceovi*, in: Rudé právo, 21. května 1948, s. 1. *Wallaceův program základem dohody*, in: Lidové noviny, 19. května 1948, s. 1.

¹⁹³ Národní zájmy SSSR a USA nejsou v rozporu, in: Rudé právo, 19. května 1948, s. 2. Přejato z ruské *Pravdy*.

¹⁹⁴ Marshall žádá okamžitou pomoc Evropě, in: Obrana lidu, 3. října 1947. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 537. Československo odmítlo plán v červenci 1947 a od té doby k němu byl československý tisk velmi kritický. V té době jej ovšem Henry Wallace ještě podporoval, jak je uvedeno v první kapitole. Tato podpora ve formujícím se východním bloku přirozeně otiskována nebyla.

¹⁹⁵ Henry Wallace předkládá svůj program pomoci Evropě, in: Rudé právo, 3. ledna 1948, s. 2.

¹⁹⁶ Wallace mluvil v kongresu USA, in: Právo lidu, 25. listopadu 1948. Dostupné v Národním Archivu, MZV-VA 2, k. 543.

¹⁹⁷ Viz např.: Americký senátor prohlašuje: SSSR má pravdu!, in: Rudé právo, 11. března 1948, s. 5.

jako „kandidáta lidu“¹⁹⁸ a přesvědčovaly tím objekty své propagandy o tom, že co hlásá Wallace, je široce sdílené mínění obyčejných obyvatel USA. Takto pro ně vznikla potřeba vzbudit dojem Wallaceova úspěchu.

Srovnání předpovědí Gallupových průzkumů veřejného mínění s výsledky voleb ukazuje, že odhadnout s vysokou mírou přesnosti šance Henryho Wallace nedokázali ani američtí profesionálové se širokou škálou možností vlastního výzkumu mezi voliči. Zatímco odchylky od skutečnosti v jejich anketách zdůraznil fakt, že vedly k chybnému favorizování Deweyho, nemýlily se alespoň v tom ohledu, že Wallaceovi nikdy – ani v nejnadějnější části jeho kampaně – nepřisuzovaly sebemenší šanci na výhru. V tomto ohledu, jak je uvedeno výše, se nelišily od odhadů československé diplomatické mise v USA ani od zpráv západního tisku.¹⁹⁹ Pravděpodobně pouze Sovětský svaz podléhal po určitou dobu iluzi, že by internacionálou podporovaný kandidát mohl vyhrát. V tomto duchu si alespoň postěžoval Harry S. Truman v dopise Eleanor Rooseveltové v březnu 1948²⁰⁰ a za pravdu mu dává poznámka československého velvyslance ve Washingtonu z ledna téhož roku: „Hovoříce o americké politice, prezidentských volbách a o výhledech Wallaceových při prezidentských volbách, měl jsem dojem, že nový sovětský velvyslanec neodhaduje ještě správně a realisticky tyto výhledy.“²⁰¹

Zpravodajství v zemích východního bloku vypovídá o tom, že realistickou informací o voličské síle progresivního kandidáta disponovalo, v kontrastu s jejich západními protějšky ji ale mnohem méně exponovalo. Uvádí-li konkrétní množství voličů, které stojí za Wallacem, je číslo sice nadsazené (a to i oproti Gallupovým průzkumům), ale je zřejmé, že na výhru by nepostačovalo. Přesto je tato informace jen sotva kdy explicitně zmíněna²⁰²

¹⁹⁸ Např.: *Henry Wallace: kandidát lidu*, in: Rudé právo, 3. dubna 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 969.

¹⁹⁹ Za západoevropský tisk např. PAIRAULT, Michal, *Qui sera le successeur du president Truman?*, in: L'aube, 28. května 1948. Dostupné tamtéž.

²⁰⁰ „Rusové [...] skutečně věří, že Wallace bude dalším prezidentem. Samozřejmě, my všichni víme, že je to absurdní – v této zemi budeme mít za prezidenta spíše toho nejhoršího reakcionáře než Wallace.“ TRUMAN, H. S. pro E. Rooseveltovou, 16. března 1948. Dostupné z:

<<http://teachingamericanhistory.org/library/document/letter-to-eleanor-roosevelt/>> [vid. 2016-03-23]

²⁰¹ Velvyslanectví ČSR ve Washingtonu rukou J. Slávika, *Politická zpráva č. 11/48: Sovietsko-americký pomer*, 27. ledna 1948. Dostupné v AMZV, Teritoriální odbory – obyčejné, k. 42.

²⁰² V takových případech jsou však obvykle zdůrazněny sympatie k hnutí. K tomu např. Lidová demokracie, 3. června 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 969. „Pokud se týče chancí (sic!) Třetí strany, bylo by nesprávné dělat si příliš velké naděje, neboť zklamání by potom bylo tím větší.“ Dále např. BERAN, Karel, *Americké zvěsti*, in: Národní osvobození, 30. ledna 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 543. „Je pochopitelné, že zvolení Wallace prezidentem by nejlépe vyhovovalo nám a většině ostatních evropských států. Důležitější však je, jaké vyhlídky má Wallace v USA, v zemi, která bude volit. Nuže, podle nejposlednějšího zkoumání smí Wallace počítat s deseti, maximálně patnácti procenty všech hlasů. Výsledkem jeho kandidatury snad bude, že rozštěpí voličský blok Demokratické strany a tak oslabí vyhlídky nynějšího prezidenta či jiného demokratického kandidáta na zvolení. Sám však, nestane-li se zázrak (a to v politice nebývá zvykem), nemá Wallace žádných vyhlídek na zvolení.“ Za polskou stranu Kurier Godzienny, 23. ledna 1948 podle výtahu archivu z 29. ledna 1948. Dostupné v NA MZV-VA, k. 969. Zde zároveň uvedena naděje na lepší vyhlídky v budoucnosti.

a v některých případech vyslovovaly noviny a rozhlasové stanice naděje přesahující jakoukoliv rozumnou úvahu. Například Mladá fronta v březnu uvedla, že „není vyloučeno, že se po Americe zvedne veliká vlna, která vynese na povrch politické moci nového člověka – Wallace.“²⁰³

Mnohem častěji se ovšem východoevropští novináři uchýlovali k méně zřetelné manipulaci pravdy prostřednictvím zdůrazňování nepodstatného, uváděním polopravd anebo lži (či omylů) hůře vyvratitelných. Vytvářeli takto dojem velkého progresivního úspěchu tvrzeními, že ve více než v pěti tisících amerických továrnách byly zřízeny Wallaceovy volební výbory²⁰⁴, že „stále více a více lidí nastupuje s Wallacem křížové tažení proti válečným snahám a hrožícímu fašismu v USA“,²⁰⁵ že Wallace „ztělesňuje smýšlení a tužby širokých vrstev obyvatelstva“²⁰⁶, „pracující lid se hromadně vyslovuje pro Henryho Wallace“²⁰⁷, „široké lidové masy podporují kandidaturu pokrokové strany“²⁰⁸ a podobně.²⁰⁹

Postaveny před mizerné výsledky, kterých „Rooseveltův dědic“²¹⁰ dosáhl a kterých ve srovnání s povzbudivými zprávami dosáhnout musel, uchýlily se některé listy a stanice ještě ve dnech předcházejících volbám, jiné až po nich, k mohutné kritice amerického volebního systému a politické kultury. Za příčiny neúspěchu Progresivní strany a jejího kandidáta uváděly, že je „převážná většina Američanů z nejchudších vrstev obyvatelstva zbavena volebního práva vůbec, protože není s to platit volební daň, neumí číst ani psát anglicky apod.“²¹¹ a že „vládní kruhy USA [organizovaly – pozn. autora] neslýchanou kampaň zastrasování a teroru vůči příznivcům třetí strany“, která zahrnovala bránění v pořádání předvolebních schůzí nebo přepadání těchto schůzí, upření práva kandidovat

²⁰³ *USA bojují o prezidenta...*

²⁰⁴ *Wallaceovy volební výbory v továrnách v USA*, in: Mladá fronta, 15. října 1948, s. 1.

²⁰⁵ *Henry Wallace: kandidát lidu*, in: Rudé právo, 3. dubna 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 969.

²⁰⁶ Svobodné slovo, 5. června 1948. Dostupné tamtéž.

²⁰⁷ *Předvolební kampaň v USA ve znamení nezaměstnanosti a bídy*, in: Rudé právo, 12. září 1948. Dostupné tamtéž.

²⁰⁸ *Předvolební boj v USA vrcholí*, in: Svobodné slovo, 31. října 1948. Dostupné tamtéž.

²⁰⁹ Za ruskou stranu o ze dne na den vyšší podpoře Progresivní strany u lidových mas viz např.:

международный обзор, in: правда, 22. srpna 1948. Dostupné tamtéž. Za polskou stranu např. *Polský rozhlas: Volby*, 2. listopadu 1948 podle výtahu archivu ze 4. listopadu 1948. Dostupné tamtéž. „Volební kampaň dokázala, že Wallace reprezentuje již dnes v USA značnou moc a že stále větší počet amerických občanů běže hesla jeho programu za své. [...] jeho strana [...] zaznamenala velké organizační úspěchy v (sic!) americké veřejnosti. Není pochyb, že ve volbách bude hlasovat pro Wallace velké procento amerických voličů [...].“

²¹⁰ Takto byl nazván např. zde: SEKAJ, Ján, *Rooseveltovo dědičstvo*, in: Obrana ľudu, 24. dubna 1947. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 992.

²¹¹ Kořeny diskriminace některých obyvatel prostřednictvím volební daně a testu gramotnosti sahaly na americkém jihu až do 70., respektive 80. let 19. století. Opatření cílila primárně na černošské obyvatelstvo, které bylo mezi oběma skupinami – nejchudších a negramotných – silně nadproporčně zastoupeno. Obě praktiky ukončil až Zákon o volebním právu (*Voting Right Act*) z roku 1965. Viz např.: ANDERSON, Elizabeth – JONES, Jeffery (*The Geography of Race in the United States*, University of Michigan), *Race, Voting Rights, and Segregation: Direct Disenfranchisement*. Dostupné z: <<http://www.umich.edu/~lawrace/disenfranchise1.htm>> [vid. 2016-07-07].

ve státech Oklahoma, Nebraska a Illinois, ničení hlasovacích lístků odevzdaných pro Wallace a Taylora,²¹² „tažení propagačního aparátu, který všemi prostředky bubnuje do uší Američanům, že Wallace je kandidátem komunistů, nebo že je nepraktickým snílkem“,²¹³ teror proti volícím černochům, diskriminaci sezónních dělníků při získávání volebního práva kvůli nutnosti čtvrtročního až dvouletého pobytu v daném státě,²¹⁴ odříznutí lidu od zdrojů pravdivých informací,²¹⁵ pronásledování Wallaceových podporovatelů a zbavování je zaměstnání²¹⁶ a tak podobně.²¹⁷ „Při stávajících poměrech je zázrak, že se straně pokroku vůbec podařilo organizovat své řady a účastnit se voleb,“²¹⁸ zhodnotila situaci *Obrana lidu*.

Z druhé stany pak byl rozměr neúspěchu Wallaceových myšlenek u voličů bagatelizován hojně opakovanou argumentací, že nevyhrál sice Wallace sám, ale jeho program ano, neboť síla progresivního hnutí donutila Trumana zaštitit se v kampani jeho hesly.²¹⁹ Americký lid tak předvedl, že chce demokracii a mír, „ukázal tím však také, že věří reakci, jakmile se balí do demokratické a mírové fráze. Nepochopil, že se tu Rooseveltovým odkazem zapřísahá muž, který Rooseveltův odkaz zradil.“²²⁰

²¹² *Co ukazuje výsledek voleb v USA*, in: Rudé právo, 6. listopadu 1948, s. 2.

²¹³ *Lhostejnost amerických voličů...*

²¹⁴ *Dolarová demokracie volí presidenta*, in: Práce, 24. října 1948. Dostupné v NA, MZV-VA, k. 969.

²¹⁵ STEEL, Johanes, *Wallaceova strana nedokázala dosti důrazně promluvit k dělníkům USA*, in: Mladá fronta, 5. listopadu 1948. Dostupné tamtéž. Tento přejatý článek jako jediný mezi články v československém tisku viděl problém i na straně Wallaceových podporovatelů, když obvinil C. B. Baldwina a vedoucí ženské sekce Elinor Gimbel ze špatně vedené kampaně.

²¹⁶ *Po amerických volbách*, in: Národní osvobození, 5. listopadu 1948. Dostupné tamtéž.

²¹⁷ Tyto argumenty se často opakovaly a lze je nalézt i jinde. Za ruskou stranu např.: *Sovětský rozhlas: O výsledku presidentských voleb*, 4. listopadu 1948 podle výtahu archivu z 6. listopadu 1948. Dostupné tamtéž.

²¹⁸ *USA v předvečer presidentských voleb*, in: Obrana lidu, 31. října 1948. Dostupné tamtéž.

²¹⁹ Např. *Pozadí Trumanova vítězství*, in: Práce, 4. listopadu 1948. Dostupné tamtéž. Za ruskou stranu např. *Sovětský tisk: K výsledkům presidentských voleb v USA*, Pravda, 7. listopadu ve výtahu archivu z 9. listopadu. Dostupné tamtéž. Tuto argumentaci převzal i západoevropský komunistický tisk, viz např. *La défaite de Dewey n'est pas une victoire de Truman*, in: L'Humanité, 4. listopadu 1948. Dostupné tamtéž.

²²⁰ BUDIN, Stanislav, *Ve stínu Rooseveltově*, in: Lidové noviny, 4. listopadu 1948, s. 1.

Americké hlasy proti Wallaceovu zvolení často argumentovaly jeho napojením na CPUSA, objevovaly se i obavy, že je přímo řízen východními komunisty. Ovšem nutno podotknout, že příznivé přijetí v tisku za „železnou oponou“ a jeho propagandistické využití nehrály v kampani velkou roli.

KAPITOLA PÁTÁ

EPILOG

Nad očekávání mizerný výsledek, kterého Henry Wallace dosáhl v listopadových volbách, přiměl některé členy k dezerci z progresivních řad. Glen Taylor dal ve velmi krátkém čase na srozuměnou, že raději skončí se stranou než s politikou. Ti vytrvalejší, včetně bývalého viceprezidenta, se však rychle shodli, že se PP nestane produktem pro jedinou příležitost – stranické orgány proto zůstaly v činnosti, nadále připraveny kritizovat americkou zahraniční politiku.²²¹

Vývoj na mezinárodním poli ale narušil i jednotu těchto zbytků Gedeonovy armády. Na konci června 1950 změnila severokorejská invaze do jižní části poloostrova ve svém teritoriu ideologický konflikt, v Evropě zamrzlý na studenou válku, na ozbrojený střet. S požehnáním OSN se na začátku července na místě vylodily první americké jednotky pod vedením generála Douglase McArthura. Zatímco Národní výbor Progresivní strany akci veřejně odsoudil, Wallace kroky OSN i americké administrativy podpořil. Následovaly tři týdny, v nichž neúspěšný prezidentský kandidát čekal na vyjádření řadových členů strany, a když se tito vyslovili pro stanovisko národního výboru, vzdal se 8. srpna 1948 svých funkcí i svého členství v PP.²²² „Ve světle nedávných [událostí – pozn. autora] shledávám, že mohu záležitostí míru efektivněji posloužit svojí rezignací.“²²³ Jeho čin pak inspiroval některé z jeho následovníků. „Jakožto ‚progresivní‘ jsem se roku 1948 registroval kvůli Henrymu Wallaceovi. Sotva ti to musím vysvětlovat: shledávám, že bez něho Strana již neexistuje.“²²⁴

Za odchodem bývalého ideologického vůdce ze strany stál hlubší názorový posun, jehož kořeny sám Wallace datoval do roku 1949. Podle jeho slov jej přesvědčilo odhalení činnosti sovětských atomových špehů, ale také zpráva několika jeho přátel navštívivších Československo. Z jejich sdělení na něj nejvíce zapůsobila perzekuce drobných podnikatelů a naprostá nadvláda komunistů vycvičených v Moskvě.²²⁵ Jeho projev ze září 1950 se již rétoricky velmi rozcházel s tradičně prosovětským tónem jeho předchozích vystoupení. „Během let 1946–1948 jsem se chtěl ve snaze zabránit válce setkat s Ruskem na půli cesty.

²²¹ SCHMIDT, K. M., c. d., s. 280–283.

²²² *Wallace Quits Progressive Party: Backs U. S. Policy in Korea as Mates Affirm Opposition*, in: *The Evening Independent*, 8. srpna 1950, s. 7. Dostupné z: <https://news.google.com/newspapers?nid=950&dat=19500809&id=OgFQAAAAIABAJ&sjid=eIUAAAAIABAJ&pg=3537,5686619&hl=cs>.

²²³ WALLACE, H. A. pro C. B. Baldwina, 8. srpna 1950. Dostupné z: <http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/44460>.

²²⁴ MEBANE, Dan pro C. B. Baldwina, 9. srpna 1950. Dostupné z: <http://digital.lib.uiowa.edu/cdm/ref/collection/wallace/id/44463>.

²²⁵ WALLACE, H. A., *When I Was Wrong*, in: *The Week Magazine*, 7. září 1952. Dostupné z: <http://delong.typepad.com/sdj/2013/02/henry-a-wallace-1952-on-the-ruthless-nature-of-communism-cold-war-era-god-that-failed-weblogging.html> [vid. 2016-03-23].

Dnes je tato možnost nedostupná [...], protože Rusko je odhodláno dobýt svět kus po kuse nekonečným rozšiřováním okruhu satelitů.” Jeho dlouholetý obdivovatel William Edward Burghardt Du Bois v nikdy nepublikovaném textu s hořkostí konstatoval, že Wallace nyní „důsledně sleduje reakcionářskou linii médií vlastněných Velkým byznysem a propagandy Velkých prachů, náhle objevil Tita jako dlouho postrádaného přítele Ameriky, obrázek Československa jako utiskovaného, korejskou válku jako započatou Ruskem a naději, že se Čína s Indií nepohodnou kvůli Tibetu.“²²⁶

Roku 1951 vyšla kniha Elinor Lipper *Jedenáct let v sovětských vězeňských táborech* (*Eleven Years in Soviet Prison Camps*), která se vyjadřovala i k Wallaceově návštěvě v Magadanu v roce 1944.²²⁷ Autorka zde vyličila, jak Sověti kvůli prominentnímu hostovi na tři dny změnili tvář tábora: vězně osvobodili od práce a uklidili z očí, strážní věže byly zbourány, obchody naplněny zbožím. Po Wallaceově odjezdu ze Sibíře se přirozeně vše vrátilo ke starému řádu.²²⁸ Veřejné demaskování této Potěmkinovy vesnice zřejmě přispělo k dotvoření Wallaceovy nové představy o SSSR. V článku *V čem jsem se mýlil* (*Where I Was Wrong*) z roku 1952, v němž se definitivně přihlásil k novým postojům, napsal: „Jsem stále pevněji přesvědčen, že je ruský komunismus svým absolutním přehlížením pravdy, svým fanatismem, svou netolerancí a svým rezolutním popřením Boha a náboženství něčím veskrze zlým.“²²⁹

Progresivní strana mezitím pokračovala v boji proti demokratům a republikánům v obrysech, které jí v roce 1948 vytýčil. „Co jsme získali ‚válkou k ukončení války‘? Více války. Co jsme získali ‚válkou za zachování demokracie‘? Méně demokracie. Co získáváme touto ‚studanou válkou za svobodu‘? Méně svobody myslet a více svobody zabíjet.“²³⁰ Nominaci na prezidenta obdržel právník Vincent Hallinan, jeho viceprezidentkou se měla stát Charlotta Bass, učitelka, dlouholetá vydavatelka listu *California Eagle* a lidsko-právní aktivistka afroamerického původu. Za stěžejní téma kampaně byl určen mír,²³¹ jehož mělo být dosaženo okamžitým uzavřením příměří v Koreji, uznáním komunistické Číny a jejím

²²⁶ DU BOIS, W. E. B., *Mr. Wallace in 1948 and 1950*, c. 1950, s. 3–4. Dostupné z: <<http://credo.library.umass.edu/view/full/mums312-b214-i019>>.

²²⁷ LIPPER, E., *Eleven Years in Soviet Prison Camps*, Chicago 1951, s. 111–113.

²²⁸ *How Russians Fooled Henry Wallace*, in: *The Milwaukee Journal*, 26. června 1951, s. 24. Dostupné z: <<https://news.google.com/newspapers?id=9b5QAAAAIABAJ&sjid=cymeAAAAIABAJ&pg=2605%2C4561966>> [vid. 2016-07-06].

²²⁹ WALLACE, H., *Where I Was...*

²³⁰ DU BOIS, W. E. B., *Text of Keynote Speech before Progressive Party Convention*, 4. července 1952. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

²³¹ Progressive Party, *For Release*, 14. dubna 1952. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

přijetím do OSN, zastavením znovuvyzbrojování Japonska, odstraněním NATO, obchodem se socialistickými zeměmi a transformací OSN zpět na mírovou agenturu.²³² Získali zhruba dvě desetiny procenta odevzdaných hlasů, desetkrát méně než roku 1948. Jejich cesta k nicotnosti skončila roku 1955, kdy byla PP oficiálně rozpuštěna.

Henry Wallace svou stranu přežil zhruba o deset let, stáhl se na svou farmu a věnoval se šlechtění jahod, mečíků a slepic. Roku 1960 pocházelo z jeho líhně jedno z každých osmi vajec snědených Američanem.²³³ Ačkoliv po jistou dobu nebyl ochotný vyjádřit se k mezinárodním záležitostem,²³⁴ na počátku 60. let označil za největší hrozbu světového míru ČLR.²³⁵

Roku 1956 podpořil coby prezidentského kandidáta Dwighta Eisenhowera.²³⁶ Dokončil tak pomyslnou názorovou kružnici od republikánů, přes demokraty a progresivisty, zpět k republikánům.

²³² Progressive Party, *Platform*, červen? 1948. Dostupné na mikrofilmu JFKI *Third party presidential nominating conventions...*

²³³ PEARSON, Drew, *Henry Wallace's Views on Russia, China*, in: The Free Lance-Star, 22. září 1960, s. 6. Dostupné z: <<https://news.google.com/newspapers?id=QORLAAAAIIBAJ&sjid=p4oDAAAAIIBAJ&pg=2886%2C545384>> [vid. 2016-05-21].

²³⁴ *Henry Wallace Back on the Farm*, in: Eugen Register-Guard, 29. července 1957, s. 8. Dostupné z: <<https://news.google.com/newspapers?id=LvlVAAAAIIBAJ&sjid=sOIDAAAAIIBAJ&pg=6689%2C4303152>> [vid. 2016-05-21].

²³⁵ PEARSON, c. d., s. 6.

²³⁶ MARKOWITZ, N. D., c. d., s. 315.

Na konci druhé světové války se na demarkační linii uprostřed Evropy setkaly armády nesourodé koalice – od západu z Normandie osvobozovali starý kontinent vojáci demokratických zemí, od východu pochodovala vojska Sovětského svazu kolísajícího mezi autokracií a totalitou. Zatímco Spojené státy měly v tuto chvíli v úmyslu území, kterými prošly, opustit, Stalinova „říše“ po celou dobu svého pochodu činila aktivní kroky, aby nemusela odejít nikdy. Jakkoliv jí Rooseveltova ani Trumanova oficiální prohlášení nepřiznávala právo na zbudování sféry vlivu, Roosevelt udělal pro záchranu východní Evropy jen málo. Jeho prioritou byly dobré vztahy s euroasijskou mocností a její podíl na novém světovém řádu, založeném na Organizaci spojených národů dozorované „čtyřmi policisty“ – Spojenými státy, Velkou Británií, Sovětským svazem a Čínou. Skonav v dubnu 1945, nedožil se již důsledků své lhostejnosti v oblastech, jichž se týkala. Zůstalo na Trumanovi, aby zaujal stanovisko k bývalému spojenci, předurčenému ovlivňovat evropskou rovnováhu. Je jeho zásluhou, že USA zůstaly na kontinentu přítomny, a ačkoliv se nikdy nepokusil zvrátit situaci na východě světadílu, pomáhal čelit komunistické hrozbě v západních státech.

Vinou špatné informovanosti, zvyku vnímat SSSR jako spojence i pragmatismu spojenému s touhou po míru spíše než s přáním uchovat svobodu jiným národům, ne všichni viděli v Trumanovi dobrého vůdce. Liberální křídlo Demokratické strany, Inoucí k Rooseveltově New Dealu, navíc odmítalo změny na poli domácí politiky. Takto se zrodil fenomén Henryho Wallace, muže, jenž si poměrně legitimně přisvojil úlohu dědice Rooseveltova odkazu. Cílem této práce bylo zkoumat Wallaceovu úlohu v počátcích studené války: zjistit, nakolik jeho rozhodnutí kandidovat v prezidentských volbách roku 1948 souviselo s touto válkou, jak jí byl z druhé strany ovlivněn, jakou pozici mu přisoudili vůdčí osobnosti ve východním bloku. Z toho důvodu jsem zkoumala vývoj jeho názorů na Sovětský svaz, Wallaceovo měnění se postavení v Demokratické straně, fungování Progresivní strany, úlohu komunistů v řadách jejích stoupenců, průběh kampaně s přihlédnutím především k příčinám mizerných výsledků kandidáta PP ve volbách, ozvuk těchto událostí v SSSR a sovětských satelitech a Wallaceův finální názorový obrat, po kterém odsoudil Stalina a jemu poslušné. Oproti svým záměrům jsem nakonec pominula otázku pronásledování stoupenců Progresivní strany Výborem pro neamerickou činnost a senátorem Josephem McCarthym. Toto pronásledování jistě probíhalo, nicméně strana byla mnohem rozsáhlejší, než jsem při stanovování svých výzkumných otázek očekávala, spojena s Komunistickou stranou USA, a proto je bez patřičných pramenů, mně bohužel nedostupných, nemožné určit, nakolik v jejich persekuci hrálo roli členství v PP.

Wallaceův vztah k SSSR se vyvíjel, jeho první postoje měly k těm téměř nekritickým, datovaným do druhé poloviny 40. let, poměrně daleko. Obával se Sovětského svazu jako obchodního konkurenta, zazlíval mu nepřátelský přístup k náboženství a špatné zacházení s kulaky. V roce 1933 se proto stavěl proti diplomatickému uznání této země a snažil se v této záležitosti ovlivnit Rooseveltovo rozhodnutí. Blahosklonnější začal být až během druhé světové války, kdy se Stalin osvědčil jako spojenec proti nacismu. Svoji úlohu zde sehrála i Wallaceova návštěva potěmkinovsky schystaných kulis SSSR, jeho levicové smýšlení a jím hlásaná utopie Století obyčejného člověka (*Century of the Common Man*), pro jejíž realizaci byl nezbytný mír. Právě ten se stal ústředním bodem jeho úsilí po skončení války a kvůli němu byl ochoten ustupovat Stalinovi.

Touha po mírovém uspořádání se SSSR také stála za Wallaceovou kritikou Trumanovy administrativy. Ačkoliv se nabízí vidět mezi příčinami jeho nespokojenosti s novým prezidentem i vlastní nenaplněné ambice, naprostá oddanost Rooseveltovi mluví proti tomu.

Výše zmíněné aspirace s ním sdílela řada členů Demokratické strany i nezanedbatelná část národa, jak o tom svědčí úspěch jeho četných vystoupení. Většina z těchto lidí si však přála změnu v Trumanově politice, nikoliv vznik třetí strany. Po Wallaceově odchodu z DP ho mnoho příznivců opustilo, jiní jej dál podporovali, ale nebyli ochotni jej volit.

Velký úbytek z řad jeho následovníků měl na svědomí komunistický faktor v PP. Ačkoliv Wallace sám nikdy nebyl komunistou, jeho vstřícný postoj, motivovaný vírou v právo na svobodu politického smýšlení, umožnil komunistům pracovat na ovládnutí nové strany. Wallace i Taylor zřetelně podcenili organizovaný charakter americké radikální levice, což vedlo k dominanci komunistické linie v PP. Nutno podotknout, že navzdory avizované demokratičnosti ustavujícího sjezdu v létě 1948 mohli delegáti ovlivnit jen málo. Kandidáti strany i její program byli stanoveni předem. Zajištění míru prostřednictvím větší vstřícnosti k SSSR se přitom stalo nejpodstatnější, a jedinou skutečně signifikantní částí platformy.

Do kampaně vstoupil Wallace jako nejlevicovější z čtveřice kandidátů, kteří měli šanci obdržet větší množství hlasů. Trumanův posun do leva jej ale v otázkách domácí politiky zbavil argumentů. Hlavní téma jeho kandidatury, zajištění celosvětového míru, v předvolební diskuzi zaniklo. Počet jeho případných voličů se zúžil nejen kvůli změně v nabízené politice Harryho S. Trumana, jež působila na dělníky, černochoy a židy – tři skupiny, na které cílil program PP, a kvůli komunistické nadvládě ve strukturách PP, ale také kvůli vývoji

na mezinárodním poli. Komunistický převrat v ČSR a berlínská krize nevzbuzovaly naděje na mírové soužití se Sovětským svazem.

Zatímco na západě směřovalo Wallaceovo tažení k drtivé porážce, na východě bylo jeho jméno využito k propagandistickým účelům. Příznivá pověst, které se těšil už z předchozích dob – pověst mírotvorce, ale i přítele Československa – umožnila mediální opoře komunistických režimů užít Wallace za účelem obhajoby Sovětského svazu a jeho postavení ve vznikající studené válce, stejně jako přispěla k legitimizování komunistických režimů v jiných zemích, především v Československu. Označení bývalého viceprezidenta za „kandidáta lidu“ a nadsazení jeho síly mělo také vytvořit dojem široké lidové nespokojenosti s Trumanovou administrativou, odpovídající předpokladům komunistické ideologie. Za příčinu Wallaceova neúspěchu pak tisk a rozhlas označovaly nedemokratičnost amerického volebního systému.

Po volbách 1948 Progresivní strana pokračovala ve svém boji, ale Wallace se s ní brzy rozešel. Lepší informovanost o dění ve východním bloku jej přiměla přehodnotit své názory o pozitivní roli Stalina a roku 1950 podpořil Trumanovu administrativu v korejské válce. Dožil jako farmář a šlechtitel slepic, jahod a mečíků.

Na závěr nezbyvá než konstatovat, že Wallaceovo působení v druhé polovině 40. let a reakce na něj byly důsledkem prohlubování rozporů mezi USA a SSSR směřujícího ke studené válce. Možná nepatřily mezi podstatné aspekty tohoto konfliktu, ale mezi ty symptomatické zcela určitě. Dlouhodobý reprezentant liberální tradice Demokratické strany a zastánce myšlenky celosvětového šíření New Dealu dal v poválečné situaci přednost udržení míru před obhajobou svobody. Do značné míry je to třeba přisoudit jeho představě, že mírová kooperace mezi odlišnými systémy sama povede k opravě negativních aspektů těchto systémů; svůj vliv sehrála i nedostatečná informovanost o nejtemnějších stránkách Sovětského svazu. Je ovšem otázka, jestli špatnou znalost faktů považovat za příčinu nebo důsledek Wallaceovy důvěry v možnost spolupráce se Stalinem. Wallace byl člověkem velkých myšlenek a jeho pohled na svět trpěl všemi nedostatky ideologicky podmíněného vnímání; především pak přehlížením drobných faktů a argumentů svědčících proti preferované ideji. O neochotě kriticky zvážit události obzvláště jasně svědčí Wallaceův názor na příčiny československého únorového puče i jeho stále ostřejší slova proti americké demokracii a stále větší tolerance ke komunistickým režimům. V této době měl na zřeteli především svůj projekt Století obyčejného člověka, mír, jehož bylo k realizaci této utopie třeba, a spolupráci se SSSR, bez níž dle jeho názoru nebyl možný onen mír. Skutečnost,

že svůj postoj náhle změnil na zcela protikladný, dokládá, že se nikdy neobtěžoval s postupnou modifikací svých názorů na základě fakt. V době, kdy se jedna myšlenka stala neudržitelnou, zkrátka přijal jinou. Nutno podotknout, že pro Wallace byly takové změny typické a že i v jiných případech dokázal po dosažení „kritického bodu“ přijmout postoj naprosto opačný než doposud.

Ačkoliv soudím, že Wallace ve Stalinovy úmysly alespoň částečně věřil, protože v ně věřit chtěl, nedomnívám se, že v tom sehrály větší úlohu jeho osobní ambice. Nenasvědčuje tomu ani Wallaceův charakter, jak o něm vypovídá jeho chování v době Rooseveltova života, ani situace. Kvůli své kritice americké zahraniční politiky přišel Wallace o post ministra obchodu, aby nezískal nic než roli pozorovatele a poté velmi nejistou kandidaturu na prezidenta za stranu, v jejíž vítězství zřejmě nikdy nedoufal. V době, kdy mu odsouzení Trumanovy administrativy mohlo osobně prospět, byl základní směr jeho kritiky již dotvořen – a ačkoliv ještě v listopadu a prosinci 1947 a v průběhu roku 1948 je možné sledovat určitý posun, jedná se spíše o důsledek působení komunistického vlivu podpořený tlakem probíhající kampaně než o účelovou snahu vylepšit svoji pozici ve volebním klání.

Jestli za jeho kritikou Trumana stála osobní zahořklost, jež by nebyla vedená logickou úvahou, ale vyplývala by z výsledků „missourijského kompromisu“, je těžší posoudit. V období let 1945–1947 to ale byl Truman, kdo přehodnotil svůj názor na Stalina, nikoliv Wallace. Nebylo možné předpokládat, že prezidenta budou v tomto myšlenkovém posunu následovat všichni a neučinili tak bez výjimek ani členové Demokratické strany. Wallace nebyl v kritice administrativy osamělý, reprezentoval určitou skupinu, určitý názor, určitou naději. Proto je přirozenější považovat za příčinu jeho rozkolu s administrativou Trumanovu změnu zahraniční politiky a jeho postoje vůči Sovětskému svazu.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Nevydané prameny

Archiv Ministerstva zahraničních věcí, Praha (AMZV)

Politické zpravodajství – Washington.

Teritoriální odbory – obyčejné.

Zahraniční úřad – USA.

Národní archiv, Praha (NA)

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv, 1945–1951.

University of Iowa Libraries

Henry A. Wallace Collection. Dostupné z: <<http://wallace.lib.uiowa.edu/>>.

J. F. Kennedy-Institut, Berlin

Mikrofilmová sbírka Third party presidential nominating conventions, sv. 2: Populist Party (People's Party), 1892–1900. Progressive Party (Theodore Roosevelt), 1912–1916. Progressive Party (Robert LaFollette), 1924. Progressive Party (Henry Wallace), 1948–1952.

Vydané prameny

MERRILL, Denis (ed.), *Documentary History of the Truman Presidency*. 14. *Running from Behind: Truman's Strategy for the 1948 Presidential Campaign*, 1996.

United States Department of State, *Foreign Relations of the United States*, 1948: *Eastern Europe; The Soviet Union*, 1948. Dostupné z: <<http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=header&id=FRUS.FRUS1948v04>>.

The Department of State, *Bulletin*, 30. května 1948. Dostupné z: <<https://archive.org/stream/departmentofstatx1848unit#page/704/mode/2up>>.

Prameny dostupné online

BYRNES, James, *Stuttgart Speech*, ppř. *Speech of Hope*, 6. září 1946. Dostupné z: <http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_document.cfm?document_id=2300> [vid. 2016-06-30].

DU BOIS, W. E. B., *Mr. Wallace in 1948 and 1950*, c. 1950, s. 3–4. Dostupné z: <<http://credo.library.umass.edu/view/full/mums312-b214-i019>>.

KENNAN, George F. pro J. Byrnes, „*Long Telegram*“, 22. února 1946. Dostupné z: <<http://nsarchive.gwu.edu/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>> [vid. 2016-06-30].

WALLACE, Henry Agard, *Century of the Common Man*, ppř. *Price of Free World Victory*, 8. května 1942. Zvukový záznam dostupný z:

<<https://www.youtube.com/watch?v=OBWula5GyAc>> [vid. 2016-11-18], přepis z:
<<https://shafr.org/sites/default/files/Wallace%2CCommonMan.pdf>> [vid. 2016-11-18].

WALLACE, H. A., *Speech on the Truman Doctrine*, 27. března 1947. Dostupné z:
<<http://teachingamericanhistory.org/library/document/speech-on-the-truman-doctrine>> [vid. 2015-12-03].

WALLACE, H. A., *I Shall Run in 1948*, 29. prosince 1947. Dostupné z:
<<http://newdeal.feri.org/wallace/haw29.htm>> [vid. 2015-12-04].

WALLACE, H. A., *When I Was Wrong*, in: The Week Magazine, 7. září 1952. Dostupné z: <<http://delong.typepad.com/sdj/2013/02/henry-a-wallace-1952-on-the-ruthless-nature-of-communism-cold-war-era-god-that-failed-weblogging.html>> [vid. 2016-03-23].

WHITE, Walter, *Will Henry Wallace Get the Negro Vote* (Niles Papers), 8. ledna 1948. Dostupné z:
<http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/civilrights/documents/index.php?pagenumber=1&documentdate=1948-01-08&documentid=8-4> [vid. 2016-04-11].

TRUMAN, H. S. pro E. Rooseveltovou, 16. března 1948. Dostupné z:
<<http://teachingamericanhistory.org/library/document/letter-to-eleanor-roosevelt/>> [vid. 2016-03-23].

Declaration of Liberated Europe, únor 1945. Dostupné z:
<<http://www.taiwandocuments.org/yalta.htm>> [vid. 2016-06-30].

Democratic Party, *Democratic Party Platform of 1948*, 12. července 1948. Dostupné z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29599>> [vid. 2016-04-03].

Republican Party: *Republican Party Platform of 1948*, 21. června 1948. Dostupné z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=25836>> [vid. 2016-04-03].

States' Rights Democratic Party, *Platform of the States Rights Democratic Party*, 14. srpna 1948. Dostupné z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=25851>> [vid. 2016-04-03].

The President's Committee On Civil Rights: *To Secure These Rights*, 1947. Dostupné zde: <<http://www.trumanlibrary.org/civilrights/srights1.htm>> [vid. 2015-12-05].

Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: First Three Months*, duben 1948, Political Blackmail, s. 2. Dostupné z:
<http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/1948campaign/large/docs/documents/pdfs/2-2.pdf> [vid. 2016-03-12].

Americans for Democratic Action, *Henry A. Wallace: The Last Seven Month of His Presidential Campaign*, říjen 1948, s. 32. Dostupné z:
<https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/1948campaign/large/do

cs/documents/index.php?documentdate=1948-12-00&documentid=81&pagenumber=1> [vid. 2015-11-12].

Executive Order 9980, 26. července 1948. Dostupné z:
<<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78208>> [vid. 2016-04-11].

Executive Order 9981, 26. července 1948. Dostupné z:
<<http://www.trumanlibrary.org/9981.htm>> [vid. 2016-04-11].

Paměti a vzpomínky

BENEŠ, Edvard, Paměti: Od Mnichova k nové válce, Praha 1948.

BENSON, Elmer Austin, Politics in My Lifetime, in: Minnesota History, č. 47, 1980, s. 158. Dostupné z:
<<http://collections.mnhs.org/mnhistorymagazine/articles/47/v47i04p154-161.pdf>> [vid. 2016-02-11].

LIPPER, Elinor, Eleven Years in Soviet Prison Camps, Chicago 1951.

TRUMAN, Harry S., Memoirs by Harry S. Truman: 1945 Year of Decisions, New York 1955.

TRUMAN, H. S., Memoirs by Harry S Truman: Years of Trial and Hope, New York 1956.

WALLACE, H. A., The Price of the Vision: The Diary of Henry A. Wallace, 1942–1946, Boston 1973.

WALLACE, H. A., Toward World Peace, New York 1948.

Tisk

Lidové noviny

Mladá fronta

Obzory

Rudé právo

Eugen Register-Guard

The Evening Independent

The Free Lance-Star

Harper's Magazine

The Milwaukee Journal

New Leader

New Republic

Odborná literatura

- AUKEN, Cecelia van, *The Negro Press in the 1948 Presidential Election*, in: *Journalism Quarterly*, sv. 26, č. 4, 1949, s. 431–434. Dostupné z: <<http://search.proquest.com/docview/1290723059?accountid=35514>> [vid. 2015-06-12].
- CASTIGLIOLA, Frank, *Roosevelt's Lost Alliances: How Personal Politics Helped Start the Cold War*, Princeton 2012.
- COLE, Harold L. – OHANIAN, Lee E., *New Deal Policies and the Persistence of the Great Depression: A General Equilibrium Analysis*, in: *Journal of Political Economy*, sv. 114, č. 4 (srpen 2004). Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/10.1086/421169>>.
- CULVER, John C. – HYDE, John, *American Dreamer: A Life of Henry A. Wallace*, New York 2000.
- ČAPKA, František – LUNEROVÁ, Jitka, *1948: Vítězný únor: Cesta k převratu*, Brno 2012.
- DEJMEK, Jindřich, *Americko-sovětské vztahy na jaře 1948 očima československého diplomata Josefa Hanče*, in: *Slovanské historické studie*, sv. 34, 2009, s. 167–202.
- DEVINE, Thomas W., *Henry Wallace's Presidential Campaign and the Future of the Postwar Liberalism*, Chapel Hill 2013.
- DRUKS, Herbert, *Uncertain Friendship: the U.S. and Israel from Roosevelt to Kennedy*, Westport 2001.
- DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I: Válka a nukleární mír*, Praha 2004.
- ELLINGER, Jiří, *George Kennan a americká politika v Evropě, 1944-1949*, in: *Historický obzor*, č. 5/6, r. 12 (2001), s. 131–136.
- EPSTEIN, Marc J., *The Progressive Party of 1948*, in: *Books at Iowa* 16, 1972. Dostupné z: <<http://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1338&context=bai>> [vid. 2016-02-11].
- FAURI, Francesca – TEDESCHI, Paolo (ed.), *Novel Outlooks on the Marshall Plan : American Aid and European Re-Industrialization*, Brusel 2016.
- FERRELL, Robert H., *Choosing Truman: the Democratic Convention of 1944*, Columbia 1994.
- FREDERICKSON, Kari, *The Dixiecrat Revolt and the End of the Solid South, 1932-1968*, Chapel Hill 2001.
- HAMBY, A. L., *The Liberals, Truman, and the FDR as Symbol and Myth*, in: *The Journal of American History*, sv. 56, č. 4, březen 1970, s. 859–867.
- HESELTINE, William Best, *The Rise and Fall of Third Parties: From Anti-Masonry to Wallace*, Washington 1948.

- ISAACSON, Walter – THOMAS, Evan, *The Wise Men: Six Friends and the World They Made*, New York 1993.
- KARABELL, Zachary, *The Last Campaign: How Harry Truman Won the 1948 Election*, New York 2000.
- KLEINMAN, M. L., *A World of Hope, a World of Fear : Henry A. Wallace, Reinhold Niebuhr, and American Liberalism*, Columbus 2000.
- KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří: Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013.
- KRÁTKÝ, Karel, *Marshallův plán: Příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010.
- LEIGH, Michael, *Is There a Revisionist Thesis on the Origins of the Cold War*, in: *Political Science Quarterly*, sv. 89, č. 1, březen 1974, s. 101–116. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/2148117>>.
- LUKEŠ, Igor, *Československo nad propastí: Selhání amerických diplomatů a tajných služeb v Praze 1945–1948*, Praha 2014.
- LUNÁK, Petr, *Západ: Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1997.
- MAISEL, Louis Sandy (ed.) – FORMAN, Ira N. (ed.), *Jews in American Politics*, Landham 2001.
- MARKOWITZ, Norman D., *The Rise and Fall of the People's Century: Henry A. Wallace and American Liberalism, 1941–1948*, New York 1973.
- MICHÁLEK, Slavomír, *Nádeje a vytriezvenia: Československo-americké hospodárske vzťahy v rokoch 1945-1951*, Bratislava 1995.
- PATTERSON, James, *Grand Expectations: United States 1945–1974*, Oxford 1996.
- PETERSON, F. Ross, *Prophet Without Honor: Glen H. Taylor and the Fight for American Liberalism*, Lexington 1974.
- PRATT, William C., Glen H. Taylor: *Public Image and Reality*, in: *Pacific Northwest Quarterly*, leden 1969. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40489158>>.
- SCHAPSMEIER, Edward L. – SCHAPSMEIER, Frederick H., *Prophet in Politics: Henry A. Wallace and the War Years, 1940-1965*, Ames 1970.
- SCHMIDT, Karl M., *Henry A. Wallace: Quixotic Crusade 1948*, New York 1960.
- SMITH, Richard Norton, *Thomas E. Dewey and His Times*, New York 1982.
- SNETSINGER, John, *Truman, the Jewish Vote and the Creation of Israel*, Stanford 1974.
- SPALDING, Elizabeth Edwards, *The First Cold Warrior: Harry Truman, Containment, and the Remaking of Liberal Internationalism*, Lexington 2006.

TAJOVSKÝ, Ladislav, *Hospodářská politika mezi světovými válkami 1918–1938*, České Budějovice 2014.

TAJOVSKÝ, L., *New Deal a jeho místo v meziválečné hospodářské politice USA*, Doktorská práce, Praha 2004.

WALKER, J. Samuel, *Henry A. Wallace and American Foreign Policy*, Westport 1976.

WALKER, J. S., "No More Cold War": *American Foreign Policy and the 1948 Soviet Peace Offensive*, in: *Diplomatic History*, sv. 5., č. 1. leden 1981. Dostupné z: <<http://dh.oxfordjournals.org/content/5/1/75.short#>>.

WALTON, Richard J., *Henry Wallace, Harry Truman, and the Cold War*, New York 1976.

WHITE, Graham – MAZE, John, *Henry A. Wallace: His Search for a New World Order*, Chapel Hill 1995.

YARNELL, Allan, *Democrats and Progressives: The 1948 Presidential Election as a Test of Postwar Liberalism*, London 1974.

YERGIN, D., *Shattered Peace: the Origins of the Cold War*, New York 1990.

Jiné internetové zdroje

Bibliographical Directory of the United States Congress, *Benson, Elmer Austin*. Dostupné z: <<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=B000389>> [vid. 2016-07-06].

Bibliographical Directory of the United States Congress: *Pepper, Claude Denson*. Dostupné z: <<http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=P000218>> [vid. 2016-07-06].

Counting the Votes: *Election of 1948*. Dostupné z: <<http://www.countingthevotes.com/1948/>> [vid. 2016-04-03].

Jewish Virtual Library, *U. S. Presidential Elections: Jewish Voting Records*. Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/jewvote.html>> [vid. 2016-03-21].

The University of Iowa Libraries, *Guide to C. B. Baldwin Papers*. Dostupné z: <<http://collguides.lib.uiowa.edu/?MSC0343>> [vid. 2016-02-23].

ANDERSON, Elizabeth – JONES, Jeffery (The Geography of Race in the United States, University of Michigan), *Race, Voting Rights, and Segregation: Direct Disenfranchisement*. Dostupné z: <<http://www.umich.edu/~lawrace/disenfranchise1.htm>> [vid. 2016-07-07].